Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадуьйла 1923 шера денз • ШИНАРА, 4 ДЕКАБРЬ, 1979 ШУ. • № [illegible] (6119). • Мах 2 кепиг.

КЕРДАЧА КОТАЛОНАШКА

Советски мехко чакхдоккхуш лаьтт пятилетка дегъалагIа шу, хIьта кийчлуш ба кхечарIче, тIеххьарча, ерсIам, цхьайтталагIча пятилетка кIийле хургIолча шерага, КПСС XXVI съездага хьинаре кийчдалара шерага.

Пятилетка дIайолаелча денз дIаяха ца белгалъяьй чIоагIа хIама хьакхолаш халкъо къахьегарца. Коммунистий партс кулгал а деш, советски наха тIаьIертта къахьийгад КПСС XXV съезда решенеш кхоачашъеш, баха а бьхаб, баха а бах кхоллано хьалдиза вахар долаш. Уж тешаш ба шоай кинах, чурча а арахьарча а политике дертн кийсача ленински наькъагIа бодаш хиларах кIоартта дог тийша ба. Дакхен экономически духовни рузкъе дIахо дебадара, цун оборона низ чIоагIбара наькъагIа, советски наьхо хьал-торо айяра наькъагIа, машара, лаьттел тIарча халкъаша вIашин цхьана гIулакхаш леладера наькъагIа ца йодаш хиларах.

Цунна дола къаьгта тешал да 1980 шера СССР экономически социальни дегIайоалдара Паччахьалкхен плане Паччахьалкхен бюджетен проекташ йийца, доагIаш дола сощамаш, законаш тIайийца йола укх денош хинна КПСС ЦК Пленуми иттаэлагIа херичча СССР Лакхехьарча Совета шоллагIа сесси.

Пленуме дIаьхха, къаьгта къамаьл дир КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатели новкъоста Л. И. Брежнева.

Новкъоста Л. И. Брежнева къамаьл деш вай экономика, пятилетка диъ шера итогий, из чакхйоаллача шера плане мIсаргга, массе а оагIорахьара анализ йир. Оттадаьд тергарча хане а перспективера а декхараш, гучадаьхад кхоачамбоацараш, тотта моттигаш, уж эшаяра наькъаш, дертенаи халкъаи хьалхашна латта декхараш кхоачашдара средствэш.

Пятилетка йолаелча денз, КПСС XXV съезда решенеш кхочашъеш, Советски мохк дикка дIахьалха бахаб халкъа боахам дегIабоалабеча, къахьегамхой хьал-торо дIахо айеча, оборона низ чIоагIбеча.

Экономика дегIайовлаир хьагойта хьонхам, хоаш махиллара, къамаш доход тIаккхетар ба. Диъ шера из 16,2 процент е 323 миллиард сома дукхагIа хургья шIелагIча пятилетка цу хахаха кийейча. Халкъа боахама лард йола керттера производственни фондаш ер шу чакхдоалаш триллион сомал дукхагIо хургъя, хIьта кхоалагIа дакъе гаргга эрга а йоахаргъя. Вай гIишлоенъяра масштабаш Iалаьмате йоакха к — капитальни вложенеш 500 миллиард сомал тIехъйаргья. Хьалхьий эзар гаргга йолеаа предприяти, царна юкъе а Саяно-Шушенски ГЭС, КамАЗ, «Атоммаш» санна йола индустре гиганташ. БАМе 1500 километр машиннаькъаш дехкад.

Шеръешн эргайоахаш а юрта боахама материально-технически база. Къахьегам энертеца Iалашбар диъ шера 40 процент айлургда. Юртага кхьчай 1,5 миллион трактораш, 428 эзар ялташ чуийду комбайнаш, дукха кхин йола техника, 317 миллион тонн удобренеш. Диъ шера юрта боахама валоан продукци 40 миллиард сомал совгIа тIаккхетаргья. Цу хана чухь шера юкъера лаьрхIача 209 миллион тонн ялат даьккхад, нIслагIча пятилетке даьккхачул 27 миллион тонн гаргга дукхагIа да из. Укх шера 179 миллион тонн ялат даьккхад, хьотагIа хьалаш Iалаьмате хала хиннадоллаша а.

Боахам хьалбеча толамаш дахара ларда тIа айбеннаб халкъа вахара материальни культурни боарам. Бахача наьха сага сих йола реальни доходаш диъ шера 13 процентал совгIа дегIайоагIаргья, оалин нийсдеча маьхашка диллача розничи товарооборот 18 процент, бытовой гIулакхаш дар — кхоалагIа дакъа. Хьалдаьд 423 миллион квадратни метр цIенош, дукха берий бешанаш, школаш, больницаш, культуро учреждеш.

Лоаппа аьлча, бокха болх баьб парте XXIV-чей XXV-чей съездаша оттаь экономически социальни политика чакхйовхаш.

«Толамаш гуш да, хIьта эIаннга толамаш а даь, — аьлар новкъоста Л. И. Брежнева. — Царца вайна гу 1980 шера халкъбоахама декхараш кхоачашдара, коммунизма материально-технически база хьалъяра наькъатIа тешаме дIахьалхашкхьа дахаре йола дика лард».

ХIьта а из деррига а дад балха итогашта вай дизза раьзи да яхилга. Халкъа боахама цхьайолча участкашка болх кьакъала бу хIанз а. 1980 шера йола цхьайолча нозицей заданеш пятилеткана оттаьча планеш тIарчарел лохагIа я. Уж кхоачамбоацарашн тотта моттигаш хилара керттера бахьан да, белгалдир новкъоста Л. И. Брежнева, производства эффективности балха дикали айяра даькъе плана тIа оттадаь хиннача тайпара вайна дIахьалхашкахьа даха ца мегаьлга. Цхьайолча министерствашен ведомствашен хIанз а эшабаьбац йоерке низ, дикала, къахьегама овсарле айяра, бухсоцаш хьахуларащ дикагIа хилийтара оагIонгахьа тоха йола йоазэ техник. Уж хьакхараш вай торонеш кIезигагIа да.

ТIагIертта болх беша барйбац, йоах КПСС ЦК Пленума соцам тIа: доагоре-энергетически база, энергетика, металлурги, машиностроени, химически, кхыдола промышленность доакъош дIахо дегIадоалдара тIехьа; машинаькъа, транспорта кхьча тайпар болх тоабара маьотта дукхагIа пайда эца беза резервашхи торонеш; керттерча производственни фондаша хьалур воандаха, къахьегама, бийдала, доагоре-энергетически финансовни ресурсех вай халкъа боахамга мел долчох дикагIеа кхоче бенн пайда эца беза.

Халкъа хьал-торо айяра болча парте наькъо оттадеча декхарех эггара лоархIаменIа дар — дикал лакха йола кхачан продукташ тоьам хилалии шерра ассортимент йолашн хьаяр, къахьегамхошта хьддеиза уж доаттаари. Кхечаш, дулха-шурий, йигача промышленности, торговле болх тоабе беза.

Хоаш махиллара, из декхар кхоачашде йиш хургьяц юрта боахам дегIа ца боалабича. Парте дIахо йодача хана а дикка средствэш дIаухийтаргья юрта боахамга. «Цу цхьан хана, — белгалдир новкъоста Л. И. Брежнева, — вай бокъо я, вай дукхагIа хьадеха доагIа средствашх техникаш дикагIа пайда эцарах хьадехар, юрта материально-технически база чIоагIъяр мохк продовольствеца Iалашбара боарама дукхагIа холуш хиларах хьадехар». Цунна лаьрхIа эггара хьалха Iалашде деза ккай хьувкьаш хьайбай продуктивности айелга. Пленумо тIахьийхар хьайбаш дика Iангара дахара, бIаьстан-кхашкарча балхашта дика кийчдалера, 1980 шера планаш кхоачаш а тIеккхоачаш а яра.

Къаьстта уйла тIаяхийта йоагIа капитальни гIишлошъечарча гIулакхий хьала. Капитальни вложенеш эффективность айе, керда хьалде доладу гIирсаш кIезигде, пхьаша средствэш хьалдаь дика делача гIирсашта, хIьта миттта болх беш йолча предприятийта реконструкци яран эргаяхаран тIадахийта деза, гIишлош дикагIа хьалъе еза.

Вай дIахьалхашкахьа дахаре торонаш, кхоачамаш Iалаьмате доккхий да. Бахьда, царех пайда эцара доал дара боарам айбаьаа барйбац цу дешай шеррача маIаьо маьххара. КПСС ЦК-аси СССР Министрий Советом хьахх тIайийнаб планированияни ерригга боахама механизми тоалярах бола соцам. Из механизм эргаяккхар, дIахо тоаяр доккха боахама-политически декхар да. Да оттадаьраш кхоачашдара мел ца болейташ тIахьожам лоаттабе боагIа.

ЛоархIаме да планированени управлени даькъера централизованни хьосанагIа доал дена дIахо а чIоагIдар. Цу хана дикдалийта метаргдац лохера инициативаш шерра кхьь хьабелаш йола демократически централизм вайна политике а экономике а эшалга. «Из — аьлар новкъоста Л. И. Брежнева, — вай мировоззренегара хьадоагIаш хинна ца Iеш, экономически долаз ларгдоацача гIуллакхаш а хьадоагIаш да. Лохера инициатива — экономически дегIадоагIилга сихдара доаккъе цхьаенна а хIамаца хувца йиш йоаца вай кхоачам».

Ерригача партийни боахамен органий, берригача кулгалхой декхар — парте принципиальни указанеш лерда тIа балха стили методаш эргайоахаш тоаяр, къахьегамен плановни дисциплина чIоагIъяр, заданеш тIайийна решенеш кхоачашъяра лоаттабу тIахьожам чIоагIбар, лирбар, доал доацаш, оттаь планаши нормаши телхаеш йола моттигаш сихен лоргIйоацаши терхатьяр. ТIадилламча гIулакхаш хьалхара хIараш, къаьстта а кулгалхочун, бехктоххам лакхбаза, хьинар, инициатива, творчески уйла йолаш бола нах майрре ликагIча балхаш тIа хьовабаза, балхах ца лоархIабеш бераш хувцаш ца барйбац.

Кердача пятилетке управлени эргаяьнха тоаяра чакхдахе дезаш лоархIаме гIуланаш да — доккхий хувцамаш де деза экономика структурен пропорциешкен, леладеш дола отраслевни территориальни бувзамаш тоаде, дIадохийтар кIезигагIа а хургдолаш дукхагIен сихагIен эффект юха хьалургIйола звеньяш хьагучакха еза. Укхаза къаьстта а бокхача лоархIаме а цхьайтталагIа пхе шера план боккъонца кийчье езаш йола Госплан.

Кердача пятилетка принципиальни лард, белгалдаьккхар новкъоста Л. И. Брежнева, йоазаш а: «Халкъа хьал-торо деррагIа лакхъеш дIадахара хьинар лоалха даьккха, кхолла даьнка чакхбахака баргбац эффективности дикали лакхъяра тIабераабаь парте низь. Цу наькъа альтернатива яц, цудухьа цхьайтталагIча пятилетка лоарагIа ца боакхаш чакбаха беза ца».

1980 шера СССР экономически социальни дегIайоалдара Паччахьалкхен плане СССР Паччахьалкхен бюджети массане раьзе а йолаш чIоагIьяьй СССР Лакхехьарча Совета сесси, хIьта, цу тайпара, [illegible] дIа а эттай.

1980 шера план — КПСС XXV съезда решенеш, иттлагIча пятилетка заданеш кхоачашъечара лоархIаме звено. Цу тIа оттадаьд экономикен цун эффективности дIахо айелга, промышленности юрта боахам хаддаза дегIаккхуьлга, мехка оборонин низ чIоагIбелга, арахьара экономически бувзамаш шорделга. Плана тIа а халкъа хьал-торо деррагIа лакхъе. Iилман культуран, образовани а уахцIмо лорцелга а, бытовой гIулакхаш делаен социальни Iалашон дегIаяхулла лерхIаш йола шерра социальни программа. Из долла хIаьц — парте паччахьалкхенош къахьегамо сага, цунн тIа-тIа дукхагIа эшаш хула материальни духовни хIамаш кхоачашдара йоакхо елга хьахьоккхаш дола керда тешал.

КПСС ЦК Пленумо белгалдаьккхар общественни производство динамичной пропорциональни дегIайоагIилга Iалашдаза, халкъа боахама ерригача звеньяшка балха эффективности дикали лакхъяьза ер ца хилар. Къаьстта уйла тIаяхийта еза къахьегама овсарла лакхъяра, производства интенсификаци Iилма-технически прогресса лерда тIа сихъяра, экономиканна еш йола планированни управленин эргаяьнха тоаяра. Уж а кхыдола а актуальни декхараш кхоачашдеча Iалашахоша, ерригача Iилман учреждененаш лертIа новкъостал дерга дегдоахам я парти.

План кхоачашъяра лоархIаме да наьха къахьегама хьинар чIоагIдар, социалистически эхь, дикала хьокхамийта из дукхагIа тIа а ерзаеш, кхы а шерагIа йоаржаяр, къахьегама овсарле лакхъяра гIо деш йола хьалха латта опыт ма-могга хьаллацари дIайоаржаяри. Халкъа доалахье йоакхо еш лорае, ресурсех рационально пайда эца, организованности дисциплинен чIоагIъе еза. Тахан ацих латт организаторски, массово-политически, идеологически балха керттера лоставаш.

СССР Лакхехьарча Совета сесси законаш тIайийцар халкъа тIахьожамь, Лакхехьарча суда хьакъехьа, СССР Прокуратура, Паччахьалкхен арбитража хьакъехьа, СССР-ерча адвакатура хьакъехьа. Цу законаша хьалда белгал а йоах, дегIа а йоалаю СССР Союза Конституце положенеш, цар гIо дергда законности [illegible] чIоагIъяра. ХIанз партийни органий, коммунистий декхар сенах латт аьлча, из латт, цу законий чулоацам, кIоарга демократизм дIайовлийтарах, хIьта керттердар — уж дизза кхоачашдара хьинаре новкъостал дарах, законагIа доаца гIулакхаш леладеш, советски социалистически правопорядкана тIерабувлаш йола моттигаш цхьа бахьан а гучалъяча царца къовсам лоаттабара низ гIоттабарах. Законаш дизза, тешаме кхоачашдар — ерригача боахама механизмо толаме болх бара хилдиза кардевана хьал.

Эггара хьалхарча аргIанара декхар — КПСС ЦК Пленумен СССР Лакхехьарча Совета сессен решенеш хIара [illegible], хIара советски сагага, хIара коммунистага дIайкхачийтар, уж решенеш чакхъяхара кар хьалда де дезар фу да а мича хана де деза а боккъонца белгалдар. Кхетамцен боккъонцен болх вIашагIеьха а бьакха, эффективно къахьегара ахтгут бола хьалаш масса летте вIаштIехьа а даьха, Iалашде доагIа ерригача коллективаша паччахьалкхен планени социалистически декхараши кхоачашди тIехккхоачашйи дезга. Халкъа къахьегамен къовсамех сийке кIоаргга, къаьгга, кхетаргIоаш хьаелаш, творчески гIулакхаш, прогрессивни методаш хьинаре хьаллаца, кхоачамбоацарашта чIоагIа критика е а уж дIадахара гIо де а деза и массови информацен пропагандан средствашн.

Советски наха чIоагIа къоабаьхь КПСС Центральни Комитета Пленумен СССР Лакхехьарча Совета сессен решенеш, парте турен арахьарен политика, КПСС ЦК-а, ЦК Политбюрос, ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева чакхдоаха гIулакхаш. Ленински партена гонахьа кхотабенна бола уж баха мабоагIдара накъагIортбаь В. И. Ленин ваь 110 шу дизара, 1980 шу — пятилетка чакхйоала шу — коммунизм хьальеча керда хIамаш карагIдувларца белгалдоаккхаргда.

1979 шера 2 декабре арадаьннача «Правда» передовая.

Тахьаь пхиь шу соагIа ха а СССР 50 шу дизара цIерагIча Грознески химически заводе Давыдовий Иван Петровича къахьега. Укхаза эгора дикагIвола водитель лоархIаш вола из даим социалистически яхье хьалха латташ хьавоагIа. Сийлахь - боккхача Даймохка тIеман тIа даькъа доалаш хинна завода къахьегама ветеран Иван Петрович предприяте дикагIвола нагиркой хьехамча лоархIаш ва. Ше лелаеча коммунистически къахьегама ударник яхача цIера сий даим лакха лоаттадеш ва из.

СУРТА ТIА: цхьоалагIча класса водитель И. Давыденко.

«Грознефтеоргсинтез» производственни объединенена чуйоагIача ремонтно-механически заводерча котельщиний-сварщиний бригадана Мироненко Владимир керте латта дукха ха я. Шийн коллективана кулгалдела, къахьегах, социалистически яхь кхетамца вIаштIехьъялкхарах хаддаза яхье хьалха латташ хьайоагIа цун бригада. ХIара сменагIа нормаш 130 — 140 процент кхоачаш я еш, шоаш мел кийчъю продукци тIехдика чаяа хилийташ бригадерча котельщикаш-сварщикаша.

СУРТА ТIА: бригадир В. Мироненко.

Э. БАТЧАЕВА суртош.

Производства хьалхалаттарошта, иттлагIча пятилетка заданеш кхоачашъеча белгалбаьннарашта Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамоташ ялара дола

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Къахьегаме доккхий толамаш дахарах, иттлагIча пятилетка заданеш хана хьалха кхоачашъярах, общественни балха хьинаре дакъа лацарах Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлена грамота лойла:

Белогорцев Федор Павловича — Нохч-ГIалгIай гIишлон управлене механизаце управлене шофера.

Гайфутдинов Михаил Харитоновича — «Кавэлектромонтаж» яхача треста Грознески монтажни управлене электромонтажникий бригадира.

Дакшукаев Абу Абдулхалимовича — бурув тохара балхий Старогрознески управлене бурильщика.

Исаев Изудина — Грознески консерви завода болхлочоа.

Коноваленко Сергей Григорьевича — «Промавтоматика» НПО опытни завода слесарий бригадира.

Кулебякин Василий Николаевича — «Красный молот» завода токара.

Лошкарев Николай Владимировича — Нохч-ГIалгIай гIишлон управлене СМУ-7 плотника.

Лулуев Детили Алиевича — «Чечингстройтранс» производственни автотранспортен объединене водителa.

Мазур Виктор Ивановича — «Грознефть» объединене производственни гIулакх деча центральни база газоэлектросварщика.

Начхоев Салауди Хизировича — станци Грозне локомотивни депо слесара.

Погорелова Ольга Федоровнана — Нохч-ГIалгIай гIишлон управлене СМУ-2 штукатура.

Старинов Павел Васильевича — станци Грозне локомотивни депо слесара.

Столярова Мария Ивановнана — производственни швейни объединене основовщицана.

Сорокин Петр Григорьевича — Грознески ремонтно-механически завода токара.

Федоренко Анатолий Антоновича — «Автоспецоборудование» яхача опытно-экспериментальни завода токара.

Цимзида Валентина Герасимовнана — Нохч-ГIалгIай гIишлон управлене Грознески дьшкабетонни конструкцей завода электросварщицана.

Шульга Геннадий Петровича — станци Грозне вагонни депо электросварщикана.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИН.

г. Грозный.
1979 шу, 28 ноябрь.

ХIАРА ДЕННА — ХЬИНАРЕ КЪАХЬЕГАМ

Иштта да КПСС ЦК ноябрьски (1979 шера) Пленумо советски нахага даь кхайкарал

Декхар кхоачашдергхиларах бIубенна да

Тха объединене къахьегамхоша дег тIара къоабалъю чакхъяьннача парте Центральни Комитета ноябрьски Пленума а иттаэлагIа херичча СССР Лакхехьарча Совета шоллагIча сессе а материалаш. Уж материалаш, къаьстта Пленуме нов. Л. И. Брежнева даь къамаьл хIанз дешаш а Iомадеш а болча тха къахьегамхоша дика кхетаду пятилетка тIеххьарча шера мехко мехкдаьттеи цунца хьайоагIа гази яккхара даькъе кхы а доккхагIа дола декхараш шийна хьалхашка оттадаьлга а цунна юкъехьош дола шоай дакъа оцдагIа хилийта хьажа деза лга а.

Ленина орден лелаеча тха объединене коллективо пятилетка диъ шера дика кайоалаш къахьийгад, шеко яц, ерригa пятилетка а цо толамца чакхйоаккхаргхиларах.

Таеш, коллективана хьалхашкара хIара болхлочух, болх бечунна хьалхашкара коллектива бехктоххам лакхбеш, хIаране балха дисциплина чIоагIъеш дукха къахьег тха бригада мастера С. Цечоева, лакха говзал йолча бохкагIболча операторашa П. Калашникова, И. Киселева, кхыбараша.

Цо новкъостал ду тхона бетта-бетта, шерра-шера бригада коллектива хьалхашка латта декхараш толамца кхоачашде. ТIеххоачашъяьй тха коллективо цхьайтта бетта мехкдаьтта даккхара план, лаьрхIа хинначул совгIа дукха мехкдаьттеи гази а луш.

КПСС ЦК Пленумен СССР Лакхехьарча Совета сессен соцамашта йоп луш, тха мехкдаьттахоша доп лу В. И. Ленин ваь 110 шу дуза ди кердача къахьегама толамаша белгалдаккхара, укх шерен ерригача иттлагIча пятилеткан декхараш дизза кхоачашдара хьинар кхо ца деш къахьега.

П. БАТЫЖЕВ,
мехкдаьтта доакха оператор, Нохч-ГIалгIай АССР мехкдаьттан мехкдаьттахимически промышленноста заслу-[illegible].

А. ЧАПАНОВ,
«Грознефть» объединене парткома секретара заместитель.

Деррига а наьха духьа

«Грозэнерго» районни энергетически управлено предприятей болхлоша, инженерно-технически болхлоша, гIулакхерча наха чIоагIа уйла тIаяхийта ешаш Iомаеш я КПСС ЦК ноябрьски (1979 ш.) Пленуме КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела новкъоста Л. И. Брежнева яь доклад. Массайолча цехашка, участкашка, сменашка, бригадашка къахьегаш бараш из лоархIаме исторически документ дIадовзийт политинформаторашеи агитаторашеи.

— Леонид Ильич Брежнева КПСС ЦК Пленуме даь къамаьл чIоагIа йовхо еш да советски наьха хьал-торо тоаяра, — йоах коммунисто, «Знак Почета» яха орден лелаеча слесарий бригадира А. Тааева.

Цу гIулакха дикача къахьегама толамашца жоп а луш, деррига шоай низаш торонаш оарцагIъяьхай Нохч ГIалгIайчен энергетикаша пятилетка диъгагIча шера план хана хьалха кхоачашъяра, В. И. Ленин ваь 110 шу дузача цIейна сийлеца накъъбалара.

Х. СУРУДЖАНЦ.

Керттердар — торонех пайда эцилга

Вай мехка къаьстта чIоагIа терко еш леладу юрта боахам дегIабоалабелга. Декхара дента лакхлу вай мехкара колхозаши совхозаши техникаца, электроэнергеца, удобренеща, кхы мел эшачуца Iалашъелга. Алхха укх тIеххьарча кхаь пятилетка шерашка мехкара юрта боахам дегIабоалабарга вай паччахьалкхено дIадаххийтад 400 миллиард сом халкъа рупигъа. Из боарам лох ца балийта лерхI хьатIайоагIача пятилетке а. ХIанз къаьстта боккхача лоархIаме да юртарча хIара боахаме паччахьалкхено дIадохийтача рузкъах, лаьттан хIара гектарах, техникех, удобренеех, кхыдолчох бизза пайда эцилга. ЦIоахашта из хьадеха доагIа юрта боахам лелабеча хIара къахьегамхой коллективагара. Къаьгга из белгалдаьккхар укх шера 27-ча ноябре хиннача КПСС ЦК Пленуме шо къамаьл деш вай парте ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела новкъоста Л. И. Брежнева.

Эггара хьалха, таханарча керттерча ахархочоа — механизатора доагIаш да уж дешаш. Иштта кхетаду тха мехотряда коллективо КПСС ЦК ноябрьски Пленумо юрта боахама хьалхашна оттадаь керда лоархIаме декхар.

Районе хьалха латтараш та юкъе ба «Ингушский» совхозера а тха мехотрядера а кхаш леладераш. Совхоза къахьегамхоша диъ шера кхоачашдейд иттлагIча пятилетке паччахьалкхенга плант дохкара декхараш. Дикка лакхъяьй кхаш лелалара культура. Цунах дизза даькъа доала тха мехотряда а.

Кхы а дикагIа хургдар тха балха хьоккхамаш боахамга йолаш йолча ерригача торонех, эггара хьалха тIехдикача техникех бизагIа пайда эцаш хилча. Из да тахан парте юрта боахама къахьегамхошкара дIадехар. Из лоархIамегIара декхар кхоачашдара тIеерзадьй мехотрядерча механизаторашa шоай керттера уйла КПСС ЦК ноябрьски Пленума а СССР Лакхехьарча Совета аргIанарча сесса а соцамаш дуцаш.

С. КОРИГОВ,
«Ингушский» совхоза шоллагIча мехотряда начальник.

ХIаране дега чу дужаш

«Малгобекнефть» НГДУ мехкдаьттеи гази йоаккхача деха цхьоалагIча бригада коллективо чIоагIа дегаш гIоздаьнни тIайийцар КПСС ЦК ноябрьски Пленумеи СССР Лакхехьарча Совета сессеи балхах дола хоамаш. Къаьстта чIоагIа хIара къахьегамхочун дег чу дужаш да Пленуме новкъоста Л. И. Брежнева даь къамаьл. Цо хоадам-боллаш белгалдаьккхар КПСС XXV съезда соцамаш вахаре чакхдоахаш советски халкъа карагIдаьннa Iалаьмате доккхий толамаш. Цунна цхьана цо дийцар промышленность, юрта боахам, транспорт, гIишлошъелга таханарча декхарашка хьежжа дегIадоаладара, тоадара де дезарех. Къаьстта белгалдаьккхар цо массанахьа а дисциплина чIоагIъе езалга, де лерхIар ханнахьеи дикеи кхоачашдара бехктоххам лакхбе безилга. Из чIоагIа ниййса а да.

Къаьстта чIоагIа йоакхо ю тха коллективе цу дешай. Тайп-тайпарча къаьмех нах болаш интернациональни коллектив я тхаяр. Барт тайна ихьа дезал сашиа из кхо-

Нв. П. А. КЛЕВЦОВНА, Н. Г. ШИШКОВНА, С. С. ФАЛЬЧИКОВНА, А. М. ЯДРЫНЦЕВНА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТАШ ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Республика общественни вахаре хьинаре дакъа лацарах, къахьегамхошта коммунистически кхетам лучa беркате болх барах, КПСС мугIарашка бола шоазтаьъе итт шу дизарца дувзаденна Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла:

Клевцов Петр Артемовича — пенсионера.

Шишков Никита Григорьевича — пенсионера.

Фальчиков Степан Степановича — пенсионера.

Ядрынцев Александр Михайловича — пенсионера.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИН.

г. Грозный.
1979 шу, 28 ноябрь.

Партийни хроника

ЗАКОНАШ ДОВЗА А КХОАЧАЩДЕ А ДЕЗА

Укх деношка чакхъяьнача парте Наьсарен райкома партийно-боахама собране дийцар «Правопорядок» дораелга товдараш бокъонаш телхаерашца доаттабу къовсам чIоагIбарахи» болча КПСС ЦК социанга хьежийа дIахо общественни порядоки соцзаконности чIоагIъяра партийни, советски, административни органашта, общественни организацешта хьалхашка латтача декхарех» дола дош. Цу хьакъехьа доклад йир КПСС райкома хьалхарча секретара А. А. Мякиена.

Цул тIехьагIа къамаьлаш дир райисполкома председатела заместитела нов. Джандигова, района прокурора нов. Спесивцева, ВЛКСМ райкома хьалхарча секретара нов. Вышегурова, «Электроинструмент» завода слесаря-лекальщика нов. Котиова, «Октябра 40 шу» совхоза партбюро секретара нов. Арчакова, кхычар.

Докладчика а кхычар а белгалдаьккхар аулахаш кIезигдара профилактически болх бара административни органаша а къахьегама коллективаша а белгала болх беш болга. Цуьна цхьана цар къаьстта тернам тIаззар из болх дIахо йодача хана кхы а тIаrIертагIен цхьаи барташ баьза барг из хиларо, цу гIуланкха закона низагIа а общественна хетарех а бизза пайда а эцаш, дисциплина а, социалистически общежите правилаш а телхаераш ловргбоаца хьалаш хьаде дезаш хилара.

ФЕРМАЙ ЦIЕЧА УГОЛОКАШКА ХЬАЖАР

Хиарча шера 1 ноябре денз 1980 шера 15 апрелага кхачалца хьайбай фермай цIеча уголокий хьажар кхайкадаьд парте Сунжински райкома бюрос, райисполкомо, юрта боахама болхлой профсоюза райкома президиумо, ВЛКСМ райкома бюрос.

ХIанзале районе баьча тохкамо хьахьехад района дукхагIйолча фермашка цIе уголокаш йолаш йолга. Сапергlата, Беное а Ленина цIерагIа колхоза №1 йолча фермерча уголоке. СалоIата хана деша керда газеташ, журналаш хул укхаза. Хан-ханашхьа хьокхамий Улга тIа йоазош ду, хьалхалаттараш белгалбоах.

Из ала йиш яц ЦIеча Эскара цIерагIча а «Победа» яхача а колхозий № 1 йолча, XX партсъезда цIерагIча колхоза № 5 йолча а шитта кхыйолча а фермай уголокех. Укхаза Iай шийла хул, зиаш бола лостам хилац.

Уж кхоачамбоацараш дIадахара парторганизацей кизаш тIадерзадаьд парте райкомо.

ПАРТОРГАНИЗАЦЕЙ СЕКРЕТАРАШТА ГIОННА

Ленина орден лелаеча «Грознефть» объединене цехови партийни организацей секретарий семинар чакхьяьннай. Цига «Кадрови дешаш чакхдоахача партийни организацей лоархIаш айбарах» яха доклад йир объединене парткома секретара Н. А. Щербинас.

Объединене боахама гIуллакхий 11 бетта балха итогех 1979 шера планаши социалистически декхараш ханал хьалха кхоачашдар дукха коллективай оарцагIъяхара партийни организацешта хьалхашка латтача декхарехи дийцар семинаре парткома секретара заместитела М. П. Вуеца.

Нах парте хьайбечен коммунистий персональни делаш кийчдечен хана документаш мишта вIаштIехьдалха деза дIадовзийтар гулбеннарашта объединене парткома партийни комиссе председатела П. А. Рудова.

Цул тIехьагIа шоай балха практике нийслуча гIуланкхех лаьца хаттараш дир семинара доакъошхоша. Цу хьалхехьа царна доагIаш дола жоп делар.

КЪОНАЧА ПРОПАГАНДИСТАШТА БОЛЧА ХЬОКХАМА

«Красный молот» завода партийни комсомольски дешара йолча методически совета аргIанара заседани хилар.

Из чакхъяьлар «Балха эффективности дикал лакхъяр — парте экономически стратегих хьакъоастадо йиш йоаца эггара лоархIамегIа дола дакъа» яхача темах йоакха опыт йолча пропагандиста В. С. Кузнецова хьойийлло занятие а еш.

Пропагандиста теме дIайовзийташ лоацца къамаьл дича дош дIахо шерра довзийташ хилар ладувгIараш, инженер Н. Н. Силинс, кертерча технолога отдела бюро начальник А. П. Музыченко, кхыбараш.

Цар даь къамаьлаш шоай завода меттел, мехка хьалха латтача машинашъеча предприятей толашагIйолча опыт хьайовзийташ, теори практикаца вайха ювзаш, балха тIа хIанз а пайда эцанза йола резерваш хьагучайовхаш хиларца дуьцца оттадаьча деша чулоацам шерра хьабовзийташ чакхдаьлар.

Цудухьа методически совета члеаша, массава цхьан дагара а волаш, дика я аьнна белгалъяьккхар пропагандиста В. С. Кузнецова цу дийнахьа яь занятии. Из цига хилар чIоагIдир цига бухсоцаш къамаьл даьча парте Ленински райкома политпросвещене кабинета заведующе А. К. Горцкова а.

Шеко яц, цига хьийха хиннача къонача пропагандисташта цох боккха пайда баргхиларах.

ДОТТАГIАЛА САЙРЕ

ЦIея хьискпе чакхдаьлар В. И. Ленина цIерагIча культура Двореце укх деношка М. Д. Миллионщикова цIерагIча Грозненски мехкдаьтта института технологически факультета коллективаш НГIАССР мехкдаьтта чакхдоахачеи мехкдаьттахимически промышленноста предприятей цикалийн традиционни вIашагIкхетар.

Сайре хьеллаш хиннача парте Заводской райкома хьалхарча секретара В. А. Куценкос белгалдаьккхар, республика меттел, мехка а мехкдаьтта чакхдоахачеи мехкдаьттахимически промышленноста кадраш кийчъеча лоархIаме дакъа технологически факультетага кхоачаш хилар, хIаьта хIанз «Грознефтеоргсинтез» объединене заводашта модернизаци еча института Iилмахой хьинаре болх беш хилар.

ТIаккха къамаьлаш дир цига «Грознефтеоргсинтез» объединене кертерча инженера В. Г. Алешкина, факультета декана О. А. Мамаева, СССР 50 шу дизара цIерагIча химзавода директора Ю. Н. Калоянс, А. Шерипова цIерагIча завода парткома секретара В. М. Шагаева, «Грозгипронефтехим» института техотдела начальника Т. Ф. Крутилвас. Цар дийцар производственни Iилманик юкъера бувзамаш тIа-тIа чIоагIлуш хиларах, предприятешца факультета кафедраши дIа-юха леладу гIулакхаш кхы а пайдаегIа хилийтаро де дезарех.

Технологически факультетапа чIоагIтIа доттагIал тоссаденнад укх тIеххьарча шерашка «Буруныйн» совхоза коллективаа. Цар хуугалхоша барнал вьвар студентатех преподавателаштей шоашта хьувкъам чуацача хана доккха новкъостал дарах. ТIехдика болх баьраншта маьхера совгIаташи премешш елар.

Бухсоцаш гулбеннараш доккхача концертага хьежар.

№ 23 йола «Агитатора блокнот»

Кепатехь ордаьннад КПСС Нохч-ГIалгIай обкома пропаганден агитацен отдела аргIанара № 23 йола «Агитатора блокнот». «Грознефтеоргсинтез» производственни объединене мехкдаьтта чакхдоаха комплекс хьалъеш хиннача гIишлошъерашка, монтажникашка, эксплуатационникашка, проектировщикашка, ихы дакъа лоацаш мел хиннарашка КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела новкъоста Л. И. Брежнева дайтача моаршалца дIадолалу из.

Цу номер тIа араьннай «Сийле хийла болхлой кулгий» аьнна КПСС обкома гIишлой отдела заведующе К. Салтаханова статья.

КПСС Нохч-ГIалгIай обкома IV пленумах бола хоам бо цу тIа.

Номер тIа шерра чулоацам болаш отталь я «Агитаторийн политинформаторийн дешар» яха рубрика. ЧIоагIа дезалургдолаш да «Социалистически ихь деIаара политически экономически лардаш» яхача темаех беседа мишта е еза дуьцаш дола хьехамаш.

«ЛоархIаме даташ» яхача рубрика кIал араьннай «Грозэнерго» кертерча инженера Ю. Валаница «Энергетика да» аьнна язъяь статья.

Беседана йолча материала лаьрхIа номер тIа кепатехай «Сийлахь-боккхача Октябра сердалою сийрдаьккха цхьоагIо» аьнна корта а болаш йола исторически Iилмай кандидата С. Умарова статья а. Къилбаседа Кавказа, цу дахъе Нохч-ГIалгIайчен а къахьегамхой эрсашца, вай Даьхен кхыча къамашца хинна доттагIала бувзамаш дуьцаш я из.

«Къахьегамхой хьалхараштта кулгалхоша жопаш тел» яхача рубрика кIал кулатохаш я материалаш.

Блокнота тIа араьннай «Къулба - Малхбален Азепа тIера Пекина Iиндаргlа» аьнна дунен хала-гIаьшта юкъерча темах А. Анучкина-Тимофеева язъяь статья.

Агитаторе пайдане хургйолаш я «Хьай дош цифрашца чIоагIде» аьнна болашта подборкеи керда политически литература указатели.

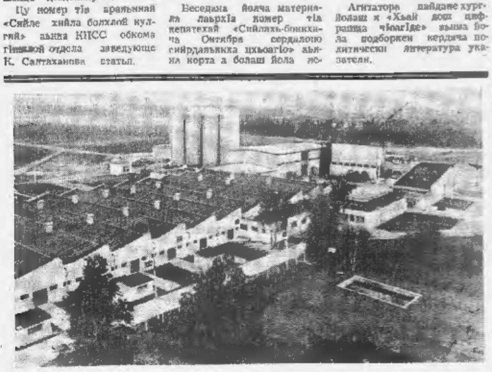

Латвийски ССР-е болх беш я лаккхача боарама производственни процессашта механизаци автоматизаци яь йола йоккха шурий хьайбаш яхоабен комплексаш.

Хьайбаш лелададен ветеринарен Iилма-тохкама института ВАСХНИЛа Iилмахоша цхьана кийчъяьй «СКЛИКС» яха автоматизировани система, хIаьта из толаме пайда эцаш республика сррагача шурий комплексашка лелаеш я.

ЭВМо хьахьокх деттаи дола доахан дебадара йолча мероприятешта лаьрхIа данеш, кайтъю доакъар дуадара оптималии нормаш, шура чакхйоахача предприятешка шура дIакхаьчийтара графикаш.

Ший аргIагIа цу тайнара лелаеча расчеташа торо хулийт заводий болх плаваргIа вIашгIехьбаккха, продукце ассортимент шерье. ХIанз республике 120 тайпа шурех тайп-тайпара изделеш хьаю.

СУРТА ТIА: Рижски района «Адажи» яхача колхоза шурий комплекс. Из лаьрхIа я эзараш доахан леладе. Комплексе болх беш верригаш а 26 саг мара вац.

Б. КОЛЕСНИКОВЕИ
У. ПАЖЕИ сурт.
ТАСС фотохроника.

Къахьегама ветераний опытаха царна хоьчохи, къонача болхлошта цар деча хьехарах чIоагIа пайда эц бIаь соагIа пенсионер болх беш йолча «Свитанок» яхача бытовой гIулакх деча киевски фирме. Пенсионаш ха йолча музыкан кхыча шехкашкарча меттайи хьехархоша, портной болчара столяраши, плотникаши маляраши дIахо а беркате къахьег фирме. ХIара деша дукхагIа зиаш хул гIулакхаш деча сфере лакха говзал йола специалисташ. Предприяте администраце хьадаьд общественни производстве къахьегама ветераналша шерра дакъа лацийтара эшш дола хьалар. Хададза терко еш, йоакхо еш хилар, материальни уж кхоачам хилла Iаламбеш хилар бахьан долаш дIахо къахьегаш ба опытни специалисташ, хIаьта Украине столице бахача наха говза гIулакхаш а ду цар.

СУРТА ТIА: «Свитанок» яхача фирмера пенсионерий группа (аьрдехьара аьттехьа) Е. Л. Гейзель — машинистка, Э. М. Контева — звукозаписа студе заказаш дIаийдер, П. Г. Брекало — уйнаш цIенду мастер, М. А. Елигулашвили — комплексно-приеман пунктай участка мастер, В. К. Бондарь — мастер-контролер, Л. В. Лысенко — машинистка.

А. БОРМОТОВА сурт.
ТАСС Фотохроника.

Iилман техникан горизонташ.

IИЛМАНА ПЛАНИРОВАНИ ЕЧАРА КЕРДАДАР

АПН Iилман комментатора Светлана Винокуровай хаттарашта шоаш тел Белоруссии ССР Iилмай Академе кертерча Iилман секретара БССР Iилмай Академе члена-корреспондента Леонид Киселевсие.

ХАТТАР: ХIанз вай мехка цIенхалотта хувцаш латт планировании управлении: царна лерде уьттаю программноцелевой методаш. Iилмах хьоккхалургдий-теш из, фу хувцалургда цуьна планировании еча?

ЖОП: Хьалха Iилмахоша шоаш уьттадора шоаш къестаде дага бола декхараш. ХIанз тIеххьара де лерхIашдар белгалдоаких планови органашца, предприятешца, доакъой Iилма-тохкама институташца цхьана. Масала — Белорусси дезе моттьаш хухьа автомобилаш хьаяр. Тха академе шийна тIаэц Iилмани технически декхараш къестадар, доакъой институташа, предприятеша — конструкторски балхаш, уж хьаелга. Из деррига а цхьан программа чу вIаши дуьв. Йолаш я берригача балха координаци ю кертера организаци. Из академически институт хила езаш яц, из производственни объединенех а хила тарлу. Программа чIоагIъю республика Министрий Совето. ХIанз укх сахьате оаха кийчъю союзни лоархIам бола 31 а республиканаски 22 а програма.

ХАТТАР: Доаче, Iилмахоша из кхоачашъяра цар балхаш де лехаш йола задание лу. Доалув оттадаций-теш цо цар инициативаш?

ЖОП: Цунах кхерам бац. Iилмахоштa хьалхашка уьттаду декхараш-м цар балхаш деча дакъях аьца ма дий, хьалла долча де лерхIараштa тIадерзадаь хилар мара кхы хIама доацаш. Нагахьа санна шоаш оттаь разработкаш халлза боахама юкъейоалаийча бакъахьа хургйола моттиг хьалха цар шоаш лехаш хюнаяле, хIанз из проблема йоацаш я.

Аттагlа хулаш йоагIа кийча балхаш юкъедахьара чоаллаяе процесс. Уж юкъедахьара гIулакх уж оттаеншехьа пачхьалкхен планаш тIа белгалду. хIаьта уж кхоачашдьярах бола белктоихкам хоадамболлаш йолча организацешта тIалатт.

ХАТТАР: Плана юкъедахьа йиш йий хIаьта хьаделлараш дар? Прикладной разработкай оагIорахьа ластар дац-хьогI целевой программаш уьттаяр? Зе дергдений-теш цо лардерча тохкамашта?

ЖОП: Дукхагаа а яц, хьаделлараш делта хлана юкъедахьа йиш яц, уж хьахул тохкамаш деш латташ, балха процессах хьахулача хIамах хьисаве, хIаьта цкьаза дага а ца хиннача хIамо тIалостаю Iилмахочуна уйла кердадар хьаделлара.

Амма Iалам, дийна а дийна доаца а дуне кIоаргагIа кхетаде торо хулийтаж йолча лвленешта процессаштен деш дола лардера тохкамаш плана юкъедалъа йиш я.

Белорусски академе чIоагIъяьй лардеча тохкамий 20 республиканаски программа. Тхона хетачох, цу тайпара дола тохкамаш хьаллаца а финансировани е а еза. ХIана аьнча духхьал фундаментальни процессе дегIаух Iилмахой шоай Iилман боарам, хьаела уIехьагIа практике пайда эца йиш йола верда явленеш.

Сийна дина довзача даьлькъах дола масал доаладергда аз. Оаха Iомаю плазма хьаяра тайп-тайпара йола сюсобаш, цуьна диагностика ю, цу гIулакха автоматически приборий чертежаш уьттаю. Ер да практикана юкъедаха, цунах хьахиннар: уж декоративна а чIоагIагIа а хилийтара хьаьлй плазменни генератораш гIишлон материалашта плазменни опланлеша яра технологии. Из республикански программа я. Из кхоачашъю физика академически Институтои БССР Минстройматериалий гIишлон материалий Iилма-тохкама Институтои. ХIанз укх сахьате программага хьежжа хьаеш латт шерра массеха миллион кирпичашараха царгIйола автоматизировании лини. Ия кирпичаш тIехапахъяра оагIув хоза йолаш, тайп-тайпара лепача бесай шерра гамма йолаш я. ХIаьта кертердар — штукатуран плиташи эшаш яц, чIоагIа я, итташ шерашка ремонт ца еш латта йиш йолаш я.

Каст-каста хала хул лардера тохкамаш чакх миччa довл а прикладной дараш дола миче лу а за. Цкъаза нийслу, лардера лоархIаш хиина болх сихха прикладной а хиле дIаотташ моттигаш а. ХIаьта прикладной декхараш кхоачашдеш керда Iилман декхараш гучадуваш моттиг а хул. Укхаза доалош хьадда дац.

ХАТТАР: Мишта еа ассигнованеш лардерчен прикладнойи балхашта?

ЖОП: Дукха соагIа-эшашагIа доалаш нийсса ах-ах хургдолаш деха, тайп-тайпарча институтий проворцеш тайп-тайпара яле а. Физика Институт хьалийцача, цига лардера балхаш дукхагIа да, хIаьта метала обработка яра тайп-тайпара методаш лелаеча. Физико-технически институте прикладной дараш дукхагIа да.

ХАТТАР: Дукха ха йоццаш тIаьйцача «Планированни тоаерахи боахама механизма производства эффективность а балха дикал а лакхъяра из воздействи чIоагIъярахи» болча КПСС ЦК-аи СССР Министрий Советеи сопам тIа Iилма-технически прогресс сихъяра тIаерзаьча кхыча мероприятешта юкъе белгалдаьд Iилма-тохкама институташи конструкторски бюрой болх вIаштIехьбаккхара боахама расчетни системага йоахалга. Республикански академена доагIаш дий из?

ЖОП: Тха академе ворхI институте йолаш я йиззача боахама расчетах болх беш йола шоай опытни производствиш а йолаш йола конструкторски бюрош. Из форма пайдана я, цо торо хулийт боахама договорашца Iалашъеш халараш соагIа, из кхоачашдеш хилча институташта шоай производственни база хьас а новкъостал деш йола йоккхий конструкторски бюрош лелае а. Цудухьа тхо чIоагIа раьза да болх ишта вIаштIехьбаккха.

Боахама договораш ца хилча Iилмай Академена а могаргдацар сеа сихача темашца дегIаахе. Цига болх беш бола нах шоаш тIакхийттаб тIеххьарча ахе шера: хIанз уж 15 эзар саг совгIа ба. Керда институташ хьалий Могилеве, Гомеле, Витебске, Гродно республика сррагача областной центрашка хIана яц цьана а академически институташ. Боахама договораш — финансирование Iалаьмате лоархIаме хьаст. Амма академически институтий бюджетни ассигнованей хьалхаьлагIа оттаьл пропорци хила еза. Цу даьлье тхо кхача йиш йолча дIахкхьачад: хIанз финансироване нийсса ах дакъа боахама договорий чотах да, дIахо долхе маневренность толхае мегаш да гIулакх. Договораш цхьан шера уьттадиц, хIаьта Iилмахой а йиш яц, уж кхоачашдаь боалалца керда лоархIаме декхараш кхоачашде болабала. Нагахьа санна балхаш бюджетагIа дефф хуле, маневренность йоккхагIа хила йиш я: керда проблемаш, керда хьаделлараш хьахиача хьалулар дийнагIа а лоархIамегIа а хилийтара тохкамий лостам хуьца йиш я Iилмахочун.

Академически Iилма кертера декхар — лардера проблемаш къестияр. Боахама договораш диала а хьахулашдар гуш долча хана, балха малагIа дакъа практике дIачудела йиш я бокъонца ховча хана цар тIеххьарча стадешта уьттаду.

ХАТТАР: Республикански Iилмана планировани ярах дийцар Iа. Мишта доагIа из мехка деррига академически Iилмана планировани ярца тардича?

ЖОП: ХIара союзни республика Iилмай академи региона кьаштанка эггара дикагIа долча лостамех специализаци еш я. ХIаьта цунца цхьана — Iилман проблематика берригача мехка ескъарга хьежжа. Институтий профиль оттаю шийна чуйоагIаш республикански академена кхоачашдеча Iилман тохкамашта координаци еш йола Совет а йолаш йолча СССР Iилмай Академе. Цуьна юкъебоагIа СССР Iилмай Академе, республикански академей кулгалхой, кьаьбола боккхий Iилмахой. Совет гуллу шера цкъа, цо дуьц Iилман тохкамаш дегIаахаро дешаш, рекомендацеш уьттаю. Дош хоададеш йола решенеш тIаьйю шер-шера кхы тIа а хоадам боллаш дола лостамаш дегIаахара дакъера заданеш телача СССР Iилмай Академе президиумои Iилманеи техниканеи йолча СССР Госкомитетои. Цуьна цхьана йоагIаш йола средстваш а хьокхаю.

ХАТТАР: ЛоархIаргда вай. СССР Iилмай Академе белгалбаьб физика Института балха лостам. Амма цо гучадаьккхад смежни областа чудоагIа кердадар. Цу тайнара институт республике яц. ТIаккха керда лостам кхыча республикана дIалургба е цу моттиге керда институт хьаергьа?

ЖОП: Из а вокх а хила тарлу. Нагахьа санна республика Iилмай Академе президиума из лостам цу моттиге дегIабоалабеча баьгадьа хете, ишта да а ду из. Дукхача даьхье моллагIча института гома чу дукхьал балха юкъара лостам мара хоадабац, амма дилла а йолаш я юкъарча лостама тIераювла тарлургйола массеха лабораторш, хIаьта из цкъаза геттара пайдана а хул. Президиума йиш я союзни Iилмай Академена а Iилманеи техниканеи йолча СССР Госкомитето а хьалхашка керда институт хьарах е йолаш йолчун профиль хувцарах дола дош оттаде. ДукхагIча даьхье цу хьаькъехьара декхараш кхоачашду.

(АПН).

СОВГIАТАШ ДАЬКЪАЛА ХИЛДА ШУН!

Дукха бераш даьча нанoшта «Материнская слава» яха ордешаш «Медаль материнства» яха медалаши елархи дола

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

1944 шера 18 августерча СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указага хьежжа СССР Лакхехьарча Совета Президиума цIерагIа «Материнская слава» яха ордешаш «Медаль материнства» яха медалаши лойла дукха бераш даьча нанoшта:

ЛЕНИНСКИ РАЙОНЕ ГIОЛЛА

ВорхI бер даьчен хьалкхедаьчен нанoшта «Материнская слава» яха III степена орден:

Закриева Лиза Сулейманoвнана — цIен-нанна.

Мусаева Зура Махмудовнана — кооперативни техникума техничкана.

Пхи бер даьчен хьалкхедаьчен нанoшта «Медаль материнства» яха II степена медаль:

Амирханова Марьям Идрисовнана — Чехова цIерагIча библиотека библиотекара.

Ахаева Лейла Абдулкеримовнана — № 52 йолча берий комбината няньна.

Магомедова Саидат Абубакаровнана — № 11 йолча домоуправлене уборщицана.

Пасмова Нина Ивановнана — ПОГНОС объединене производственно-товарни контора малярщицана.

Саитарова Аминат Абдулхамидовнана — № 7 йолча домоуправлене уборщицана.

Хадаева Заран Баудиновнана — цIен-нанна.

ЗАВОДСКОИ РАЙОНЕ ГIОЛЛА:

ВорхI бер даьчен хьалкхедаьчен нанoшта «Материнская слава» яха III степена орден:

Абубакарова Зура Молодиевнана — цIен-нанна.

Ялх бер даьчен хьалкхедаьчен нанoшта «Медаль материнства» яха I степена медаль:

Идрисова Асет Абумуслимовнана — «Пригородный» совхозо водонасосни станце лаборанта.

Хасханова Хамсата — цIен-нанна.

Эльтамирова Зура Усмановнана — ПОГНОС ОРС-а уборщицана.

Пхи бер даьчен хьалкхедаьчен нанoшта «Медаль материнства» яха II степена медаль:

Абубакарова Зулай Магомедовнана — цIен-нанна.

Абуева Зара Бюлтаевнана — цIен-нанна.

Воронова Раиса Викторовнана — ПОГНОС ОРС-а продавецa.

Мусипова Яхита Мухадиевнана — Ацетонови завода ЖКУ дворникa.

Оздоева Зурап Аббазовнана — цIен-нанна.

Хожахаева Башен Поздоевнана — ресторанийн кафен болхлочоа.

СТАРОПРОМЫСЛОВСКИ РАЙОНЕ ГIОЛЛА:

Итт бер даьчен хьалкхедаьчен нанoшта «Материнская слава» яха II степена орден:

Гандалоева Маликана — Грозненски консервно-перевалочни база болхлочоа.

Мерзоева Зарайка — Старопромысловски охрана отдела хьахочоа.

ВорхI бер даьчен хьалкхедаьчен нанoшта «Материнская слава» яха II степена орден:

Гитаева Хавадена — цIен-нанна.

Дутаева Леча Сельмурзаевнана — Старопромысловски охрана отдела хьахочоа.

Маркиева Ясрапла Шарифана — юрта боахама министерства экономиста.

ВорхI бер даьчен хьалкхедаьчен нанoшта «Материнская слава» яха III степена орден:

Дузаева Яхена — цIен-нанна.

Кагирова Липа Ибрагимовнана — цIен-нанна.

Матовадова Кисана — цIен-нанна.

Сайдаева Бексата — «Старогрознефть» НГДУ ОРС-а болхлочоа.

Ясаева Мединана — Грозненски дулха комбината болхлочоа.

Ялх бер даьчен хьалкхедаьчен нанoшта «Медаль материнства» яха I степена медаль:

Абубакарова Липа Абубакаровнана — цIен-нанна.

Азарова Залпа Саидовнана — производственно-текстильно - галантерейни объединене болхлочоа.

[illegible] Залпата Мaрсултановнана — «Старогрознефть» НГДУ ОРС-а № 58 йолча тика продавеца.

Ведзиева Ахьмада Зинандана — «Электроприбор» яхача завода болхлочоа.

Картоева Алихана Iайнaна — цIен-нанна.

Саралиева Баната Аюбовнана — «Старогрознефть» НГДУ ЖКХ уборщицана.

Шаипова Рукьет Эльмурзаевнана — 6-ча горбольница санитаркана.

Пхи бер даьчен хьалкхедаьчен нанoшта «Медаль материнства» яха II степена медаль:

Азерсаева Хьава Диресовнана — цIен-нанна.

Арутюнова Нина Михайловнана — цIен-нанна.

Васильева Светлана Борисовнана — цIен-нанна.

Ворисова Лидия Борисовнана — цIен-нанна.

Гарахоева IабдурахьманаДугурхана — цIен-нанна.

Имагоева Вахьуддина Марема — цIен-нанна.

Исраилова Малаша Ахмедовнана — цIен-нанна.

Мержоева Султана Денхана — цIен-нанна.

Осмаева Роза Алхазуровнана — Горплодоовощторга № 4 йолча тика продавеца.

Эльмурзаева Майса Хамидовнана — «Трансмаш» завода болхлочоа.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный.
1979 шу, 21 ноябрь.

Оаха яздаьчун лерагIа

Укх шера 11 октябре «Сердало» газета тIа кепатехар «Тиша аьшк гулдари дIателарн» яхаш корта а болаш йола критически корреспонденци. Цу тIа дувцар тиша аьшк гул а дь, пачхьалкхена дIалулга Нохч-ГIалгIай цементни заводе во лелаш хиларах. Тиша аьшк гулдареи дIателареи хьалаш укхаза телхадеш хиларах. Корреспонденце тIа белгалдаьккхар цемент кийчъяра процессаш чакхйоахача хана 200—700 грамм дозал дола дукха аьшка шараш исилга, уж хьагул а яь дIа а ца оттаеш, цементапа дIаэелга, ишта цемента отходашца, лаьттаца аьшкаьрг болат, чов, вагонна оатхалаш дIаэелга, тишденнача аьшка юкъеяда цIена оатхалаш а цемента отходашца вIашагIъяьча царех тиша яр а цIена яр а къоасталургйоацаш йолга.

Цу кхоачамбоацарех лаьца газета тIа кепатеха критически корреспонденци дIахийтар Нохч-ГIалгIай цементни завода кулгалхошка. Цох лаьца завода директора заместитела С. Мушаева тхога хоам бу укх тайпара:

1979 шера 11 октябре «Сердало» газета тIа кепатехача «Тиша аьшк гулдари дIателарн» яхача корреспонденце тIа дувцар дар бакъхиннад. Ерригача цехий участкай кулгалхоша даьъа а хоакаш завода директор волча хиннача совещане йийцай из корреспонденци. Тиша аьшк хьегулдара, дIадалара йола общезаводской мероприятеш кийчъяьй, уж чакхъяха еза ха а йиллa, кхоачашъе езаш бола нах белгалбаьхаб.

Уклаза хьокаш хиннача «Вторчермета» комиссе гучадаьккхар предприяте ккоа 350 тонн гаргга тиша аьшк Iайнийта, из цхьаьнка лостам боацаш дIахIаьттаба а.

Укх шера итт бетта Нохч-ГIалгIай цементни завода коллективо планагIа дIадала дезаш хиина тиша аьшк 577 тонн мара доацача, дIаденнар 591 тонн да.

ДЕКХАРАШ КАЬХАТА ТlА ДИСАР

Шалински района «Джалка» совхоза хьайбаш леладераша ер шу долалуче хана декхар тlевийцадар 1600 тонн шурнйн 210 тонн дулхен йоаккхаргйолаш. Мишта кхоачаьлду цар шоай декхараш? Фермай къахьегамхоша итт бетта дlаенна шура 1209 тонн я. Соахна лькхачушта хьежача из 88 тонн кlезигагlа хул. Уих дlаяхача хана дехка дулх 152 тонн да. Цох 74 процент хул.

Юхейнсача хана плал кхоачашъяра хlара дийнахьа 7780 килограмм шура пачхьалкхенна дlаяла езаш ба хьайбаш леладераш. Хlанз цар дийнахьен буси дlалур 2300 килограммал совнагlа яц. Кхаь килограммага дlакхоачаш шура лакхац кховбача lаттагара.

Цар тlайнйнача декхараштa юкъе дар — кхаь эзаренга дlакхоачаш доахан дебадергда. Хlьата царна юкъе 1100 бетташ етт а хулийтаргба аьнна. Хlанз деррнгаш а 2021 бежан мара дац. детташ дола доахан — 566.

Геттара кlезига продукци лыжхай хьайбашкара хьалхарча кварталe. Кlезига лкхар баьхьи уж мецн хилар да. Январь бутт чаккбалалехьа кхоачаснилар йоли силося. Тlакха совхоза култалхой болабелар еррнгача республика районашка гlолла из лохаш машинаш хекха.

Соахна хинача ледарлон уйла а яь болх баьйкй-хьогl кулгалхоша доакъар доланн шийла доацаш хьайбаш хилийтара? lалашъяь йол 170 тонн е планагlа йоагlачул кlезигагlа я. Уйла яйтиш да кхыдар а: lилаццаь доакъар дика да ала йиш йолаш дац. Республиканскн агрохимлабораторе яьча анализагlа кхоалагlа дакъа класс а йоацаш да. Ерригa — 700 тонн хулаш йола — сенаш а специалисташа ю моганай.

Хlанад из яшта? Цох дакад технологегlа йоагlача тайпара из кийчъяь ца хилар. Сенаш чуйола кlоаг шинаккхь дийнахьа мошача доакъарах хьалбиза а баьккха дlакъоала безаш ба. Совхоза № 2 йолча МТФ-се сенаш дlайоллаш ткъо дн даьккхар. Тlакха кlоаг дlа ца къовлаш а ха дlахийтиар. Из геттара во доал дар нийсденнад совхоза директора кертерча специалисташтск бlарга а туш.

11 эзар тонн хулача силосах а ах дакъа дикал лоха йолаш да. Хlанз доахаша схна ниш 12 градус мистал йолаш а нормагlа 4 градус мара хила ца йоагlача. Цудухьа тахан совхозе во доал дерах хьайоаккха шура геттара кlезига я.

Боахама фермашка баха безача тайпара дlабоцац болх. лорттlа кховчашдац тlулакхаш. Транспорт йохарах берди це иттабеш хьайбаш дусаш деношнот хул. Геттара во да хьайбаш леладерий кьалашка це хьажар. Цар культурно-бытовой хьашташ кховчашдар а хайра хlама дац. Доярашн скотникаши спецбиржаш долаш бац, дезинфекци ечa эша молхаш яц. Дукха да цар къахьегама юкъе кхыдола кхоачамбоацараш а.

Продукце дикал а геттара лоха я. Хьайбаш леладераша тlайнйнача декхараштa юкъе дар 900 тонн шура хьалхарча сортагlа дlалургйолаш. Из а кхоачашдаьдац. Цу сортагlа дlаенна шура 317 тонн мара яц. Из бахьан долаш боахама дlабахача нйс бетта 16 эзар сом кlезигагlа деннад ахча.

Тесса лелабу фермашка фу тоадара болх а. Кийчъяьнц искусственни осеменени ю пункташ. Из бахьан долаш дукха доахан lаьхара дисад. Дlабахача итт бетта хlара бlаь lатто 31 lаса мара даьдац.

Боахама кlезига бац хьалхле лелаю доярнаш. Хьатlадоагlача шера чотагlа къахьегаш ба З. Хизриева, Д. Альмиева, Я. Вагиева, А. Тарамова, кхыбараш. Цар опыт наха дlайовзийташ пох пайда эцаш хlама дац. Социалистически лхье дояркаша доака толамаш дувцаш йола агитаци яц бlаргагуш. Цlе уголокаш кийчъяьяц. Лоацца аьлча, беррига болх тесса лелабеш ба.

Джалкерча къахьегамхой декхараштa юкъе яр уих тайпара пункт а: Халача балхашта механизаци а еш, 10 процент къахьегама овсарле лакхъе, продукци якхкарга бода мах 5 процент лохбе, аьнна. Из пункт а, кхыяраш санна, кахьата тlа йисай. Керттера хала балхаш механизаци юкъе ца йоалаеш кхоачадеш да. Масала, доакъар кулгашца дехк. Цудухьа лакха ба продукци якхкарга бода мах. Шурий центнера мах 37 сом 84 кепик хургболаш ба планагlа 23 сом мара хила ца боагlача, хlьата дулха — 298 сом 60 кепик – хlьата планагlа — 154 сом 85 кепик. Вlашlехьдаьккхадац фермашка хьайбашта кийч а деш доакъар тергдола гlулакх а. Царна тел декъа доакъар. Хьайбаша продукци кlезига ялах дола цхьа бахьан корнецеан ца хилар да.

Совхоза директора З. Гупаева, керттерча зоотехника Р. Ахмарова, паркома секретара М. Шемильханова, болхлой комитета председателa Г. Джанaлиева уйла яза ярrйоадаш да боахама гlулакхаш.

А. БАРЗАНУКАЕВ.

Дикача махах

ИРАЗ ДОЛА САГ

Цхьан гектара тlара цхьа эзар центнерал дукхагlа шекара свеклаш яьхай уих шера Магомадова Табарикас. Цо баьккха толам, из къахьегаш йолча Шалински района «Курчалоевский» совхозе меттел ерригача Нохч-Гlалгlайчене а рекорд а хиннa дlааттаб.

Духхьал цу цхьан кхалсаго цхьап гектар тlара, цхьан шера чуийцача свеклех даргда 130 центнерал дукхагlа шекар. Тlакха бецйй из дог хьеста толам? Ба! Доакха хьинар, гоьзол йолча коммуниста Магомадова Табарика, баьккха боккха толам.

Лаьттащара къахьегем дукха безаш саг я Магомадова. Из хьалкхийнай ахархочун делале, цо ший къахьегама лиъ дlаболабаьб ткъо шу совгlа хьалха. Тхьамка кхедеш хинай. Тlаккха 1963 шера ше шекара свеклаш лелае йолайча цхьа звено вlашагl а теха цунца керте эттар Магомадова. Цу хана дена шоай боахамс а районе а хьалхле лелаеш хьенай.

1973 шера эгтара хьалха республике гlолла толашагlа йола звено лаьрхlай цо кулгалдеча коллективах. Хlаьта, дlадахача шера цуй звенос юкъера лаьрхlача хlара гектара тlара чуера пхи бlаь центнер гаргга свеклаш. Кхы а дукхагlа — ворхl бlаь ткъо центнер мерза овлаш даьхар по ше лелаьча цхьан гектара тlара. Цуи звенона цу шера елар ВЛКСМ ЦК карара кара тела Цlе байрахх.

Цхьабаьда, lараrlдаьнначох кхоачам баь lеш оамал яц Табарикай а из керте латтача звеной члений а. Уих шера цу звенос шовзткъа совгlача гектара тlа хьалкхеьй хьийкъа свеклаш. Цар тlара чуийцай цаlи акн совгlа план. Бакъда, кlезига къахьега-и дийзадац из толам баккхара.

— Тхоий дош кхоачашдара бlаьсти лоацача хана дlадийра оала фу, — йоах Магомадовас. — Тlаккха дика тlаьлар свеклаш. Цул тlехьагlа листа йолчара нийлхьеш, нийлха йолча моттиге уж дlайогlаш болх бир. Мукъа денош хилац ахкан хаьен гурахьа уж чуэцаши. lурра дениз сарралца кхашка хила дезаш хул. Бакъда, кlаьдбаларах, халонех бlуикъожабь цхa тlехьашка балац са звенодара нах. Комсомольско - кагирхой звено я тха яр. Ерригa а халонаш йищу тхона оахош хьалихебь хьувкъам дика хьийкъача. Хlанз ерригa свеклаш чуийца даьннад тхо. Тахан - кхоала уж дlаенна а доврегдй. «Шалинский» совхозерта Энгласовай звеноца социалистически яхь лелаю оаха.

— Доакха хьинар долаш кхалсаг я Магомадова, — йоах совхоза парткома секретара ноа. Денмахановa. Дика болх баь ца lеш. совхоза парткома чlен хилирах тарра цо хьинаре дакъа лоац общественни балха юкъе. Тха партийни организаце толашагlболча агитаторех цаl я Табарик. Из я кагирхой хьехамча. Цо къахьегама новкъа баьха дукха кагирхой ба.

Дукхача шерашна ниттa аннгара денал гойташ къахьегаш хьайоагlача цун наькха тlа йоаки Октярбьски революцеи Къахьегама Цlеча Байрахкен орденаш. Из дакъа лоацаш хинай СССР халкъа боахама караrlдаьнарий выставке. Цунга я массехиазза социалистически яхье котъяларах тийша элчонаш.

— «Идеологически, политико-кхетама болх дlахо тоабарах» болча КПСС ЦК соцам тlара хьадоагlа дешаш, дувцаш хинача идеологически болхлой Ерригсоюзни совещание ше доклад еш КПСС ЦК Политбюро члена, КПСС ЦК секретара новкъостa Суслова аьнад.

«Кхетам балара балхa вовркlаме звено я бригадаш, фермаш производственни участнаш. Укхаза хlара саг бlарга кlал ва. Укхаза аттагlа да болхлочуп потенциальни торонаш гучаяха, цун индивидуальни башхалонаш терналъе...»

Ше керте латтача коллективерча хlара сага оамалаш терала а еш кхетама болх бу агитатора Магомадовас. Кагирхошта цо дувц партен правительстван решенеех, уж кхоачашъеш боахкача советски наьха сай долча гlулакхех. Свеклаш лелаераштa хlанз цо беседаш ю КПСС ноябрьски (1979 ш.) Пленума соцамехи цига нов. Брежнева даьча боккха чулоацам болча къамаьлахи лаьца. Цу материалех ше беседаш еш белгалдоах шоай боахама, шоай коллектива хьалхашка латта декхараш. Уж кхоачашдара нах оарцагlбоах. Оарцагlбахарал совгlа, ше дlагойт тоамнга бода никъ. Цуна дола тешал деций уих шера шийна йола план пхи бlаь процент гаргга кхоачаш а еш, ше лелаьча цхьан гектара тlара 1005 центнер мерза оалаш цо чудар?!

Хьинар дола звеньевойн общественники хинна lац Магомадова. Из я боккхача дезала нана. Ше санна къахьегама тlера болаша эхьэздел доланн хьалкхебаьб цо уж. Цун мар — Солбан пенсе воллаше а совхозе болх беш ва. Шоай даси папаси санна шоай вахар совхозаца дийзад цар береша а. Шиъ воl тракторист ва, шиъ — шофераш ба. Нана санна свеклаш лелаеш я йоl — комсомолка Малика. Ниттa ший наьнаца свеклаш кхееш я вои йоl — Масара. Табарика звенона къахьегаш ба цун несарий а.

— Со чlоагlа йоккхий еш и сай дезал къахьегама тlера хиларах, къахьегамца царна шоай ираз корадирах, — йоах Табарика:

Из да я да доккха ираз!»

К. ЮСУПОВ.

МАЛИКА

Вайх хlараввар дет чу романтик ва. Раьба хилац вай, къаьстта къона долаш. хlама хувца а ца луш, вехар сабборе дlададаш хилча. Хlалалца ца хинначоа тlаккхечa гlерташ массаза а дlахьалхашяхьа гlерт вай. Бакъда, вайна дагалаттер массаза а кхоачаш хилац. Иштта хlама нийсделча цхьаболчар дунenax а дог эккх, шоаш «аьттув» боацаш ба лаьаш дувц. Чlаьк боацаш бу цар шоаш беш бола болх а.

...Талхадова Малика церга яц. Хlара дешна беча балхах цунна гучаньнай романтика, дега еза професси. Деррига а дlадоладелар Гl. Ахриева цlерагlча совхозе митинг а хиннa, массо а дог айденна комсий таьнаш дlайогlа врабыннача дийнахьа. Балха орайовлаш цунна духьала увттар уих тайпара сурт: сийна сигале, мугlарагlа дlайолха шпалераш, царна юкъе тайптайпара йоалакхаш тувкка мехкарий. Хьахоз белам, кхеш. Вlайхача малха кlал къегаш дада кхаьчеа, чам болча комсий гайдолгаш... Доаоув къоастадеш бlоагlн-гаш lочудогlача хана, хала дар укхаза ниттa комсаш хургъа аьнна хетадала.

Бархl класс яьккхачул тlехьагlа Маликас комсаш лелае лаьрхlор. Хьалхарча денoшка геттара чlоагlа кlаьдлора из. Тlехьагlа, ха дlа ма йода, балхага яьлар. Караерзайир белха говзал, шийх тешам болийтар.

— Аз дег тlара баркал ях комсаш лелаеча отделене управляющега, тха комсомольсоюз организаце секретара Нурадиева Увайса. Керда балха баьккхав кагирхоштa шей хаинaхьа оарцагlваале, гlоновкъостал де массаза а кийча ва из. Комсаш лелаеча миштa болх бе безa хаддаиза хьалхедоах цо, — яхаш дувц Маликаг.

— Хlаьта тха вlагlарчарех комсаш лелаеш со цаl мара яц. Воша Ярагlий тракторист вар, хlанз Серноводски юртбоахама техникуме деша вагlа. Ио агроном хала лаьрхlад. Сайрийнара школа йистеньккхача со а я цига деша еха лерхlаш.

ВЛКСМ 61 шу дизара цlей хьатlакхоачаш массаза рельа а волаш. Малика комсомола членалла дlайийцар. Уж тешаш ба Талхадова Маликас шийх новкъостий беина тоцаш боаберг ца хиларах. Хlаьта, ала деза, ниттa хетарах цун новкъостий гlалат баьннабац. Маликас ший балха задалеш 150—200 процент кхоачашъю, эшачоа гlоновкъостал де массаза а кийча я.

— Хала бий кьа болх, професси хувца безам бий хьа? — аьнна аз хаьттача цо аьлар:

— Ая ца беш атта а хала а болх бац, бакъда, професси хувца безам болаш-и яц со.

Иштта болх беш я къона комсаш лелаер а цунца болх бу цуl новкъостий а. Цхьоалагlа най хьатlакхачалехьа цlея сийна лырнача социалистически яхье дика хьоктамаш дахарах совхоза комсаш лелаеча отделенеа Сийлен грамота елар. Уих дешовна а толамца къахьегаш я из доллектив. В. И. Ленин ваь 110 шу дизара вакъаболхаш шерра социалистически яхь лаьрхlий укхаж.

Т. ФЕДОСЕЕВА.

«Ленина байракх» газета редактора заместитель.

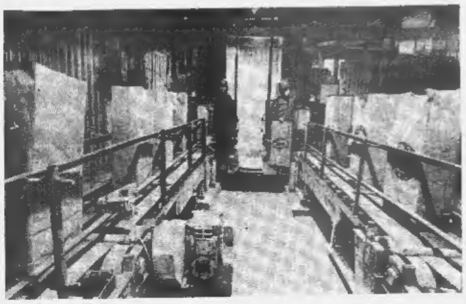

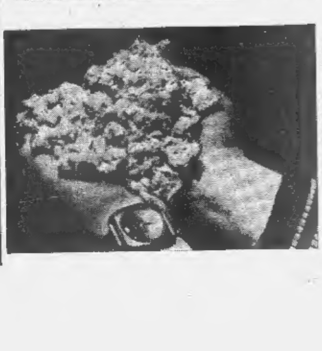

ОРЕНБУРГСКИ ОБЛАСТЬ. Болх бе болаялийтай Киембаевски асбестови горно-обогатительни комбината хьалхара аргlа. Предприяти хьалъяй СЭВ членаш долча мехкашa барта а долаш. Вежарашка долча мехкаша итташ миллионаш сомий мaьха оборудовани материалаш яхийтай. Ший аргlагlа СССР-о СЭВ мехкашка дlайохьийтаргъя асбести асбесто-цементни изделеши.

СУРТАШ ТlА: 1. асбеста упаковка еш йола линн. 2. оренбургски асбест — «лоаман кlомал».

А. СЕМЕХИНА сурташ.

ТАСС фотохроника.

Доазол дехьара

Машар бахьан долаш. герзаш lоаделга юхатохара тlехьа лоаттабеча къовсамa лоархlаме дакъа юкъедихьар машара Дунен халкъашта юкъерча астафета. Цига дакъа лоацаш хинараш бар Хельсинке хинача совещание Тlехьарча актана кулгаш яздаьча итт пачхьалкхен гражданаш, Голландера дlаболабенна машара тlехьарча къамал болама никалаш 22 мехка кхьачар, цига общественноста собранешка къамаьлаш дир цар, уж вlашагlбеттабелар правительствай официальни викалашца, журналисташца. Массанахьа эстафете дакъа лоацараша къаьстта чlоагlа белгалдаьхар Европе керда ракетно-ядерни герз дlахийсдара хьакъехьа НАТО плананаш кхераме хилар.

СУРТА ТlА: машара Дунен халкъашта юкъера эстафета ГДР столице Берлине кхаьчай. Шенефельд яхача аэродроме французски голландски машара тlехьера къовсамхой вlашагlкхийтар ГДР машара Совета генеральни секретараца Вернер Рюмпельца (юкъе латтар).

АДН — ТАСС сурт.

ДУНЕ ЦХЬАН КlИРАГlА

КХОХКАМ КlАЬДБАР Е ГЕРЗ lОАДАР

27 ноябре машара Дерригдунен Совета решенегlа чаккдаьлар Малхбузен Европе американски керда ракетно - ядерни герз дlахийсдара йолча НАТО плананта духьалара дунен халкъашта юкъера дн. Цу кхерамерча гlулакха тейн - тайпарча мехкашкара общественность хьинаре духьал ялар мах баь варгвоацаш боккха лоархlам болаш хlама да. Дувцар ма дий Европе йолаш йолча американски ракетно - ядерни системашта «модернизаци» елга а доацаш геттара керди герз, из бахьан долаш Европе геттара керда тlеме-политически хьал оттадала тарлуш дола герз дlадоверхаделга. Вокхъалдар аьлча, Малхбузен Европерча мехкашта хьалхвашка эттар керда декхар да: тlема кхохкама новкъостал дергда е кердача тайпара герз lоадара новкъостал дергда.

Бакъда, НАТО совета декабрьски сессе гlолла вlашагlкхийттача Штаташа Малхбузен Европе «Першинг-2» яха 108 ракети 464 тlахьаш дола ракети дlахийсъяра кечйолла гlерташ решеш йой США-на кун оагlорахьара тlема-стратегически совле йолаш хургда гlулакх. Бокъонца гуш да Советски Союза кхыдола социалистически мехкаши из ниттa нийсделча шоай кхерамзле lалашъяра мол луш дола гlулакхаш чакхдаккха дарггдоацаш хилар. Цу гlулакхо вlашдухьал оттара боарах лакхбереба, кердача тайпара герзаш lоаде доладергда.

Дунен халкъаша эттара харцахьа. Европана дикна ца lеш кхыча континенташта а кхераме бола из никъ харж бу. Цар хьалхоаш тlаеlla Советски Союзо юкъерча радиусагlа лелаш дола ракетно-ядерни герз кlезигдарен дунена доаэув оттадарен тlахъехьа тlехьа ца доахаш сихха переговораш е яхаш уттаю предложенеш. Уж переговораш дlайолаяра ше мара доаце хьал да цхьатарра бокъо хилара принцип лораеша, из да Малхбузен Европе лакхехьа хьохань юкъерча радиусагlа лелаш йола керда американски ракеташ кхы тlа дlахийсъергъяц аьнна деш далар.

Машара Дерригдунен Совете тlахьонна мол луш Европа мехкашкея Вlашагlкхийттача Штатаниея НАТО членаш йолча цхьайолча пачхьалкхенийн территореш тlа керда американски ракетно-ядерни герз дlахийсдара духьалара шерра болам баьржаб. Общественносто lоткъам а беш Дуне правительства соцам баьб цу деша хьакъехьа НАТО совета декабрьски сессе тlаьшаргlолла решени тlехьаяккха а Советски Союзаца переговораш йолае а аьнна.

ФУД КАМПУЧЕ «ПРОБЛЕМАНА» ТlЕХЬАШКА ЛАТТАР

Малхбузехьарчен пекински пропаганда чlоагlа йоаржадай Кампуче «проблема» оалача гонахьа доацараш дувцаш йола кампаин. Бокхъалдар аьлча, укхаза дувцар проблема хьакъехьа а доацаш Кампуче 1975 шера 17 ноябре йолалинача трагеде хьакъехьа да. Цу дийнахьа Пол Пота — Иенг Саре кланка бlукаша Кампуче Коммунистически парте цlерагlа lаьдала доал де а элта Пномпень дlалаьцар, хlаьта мехках кердача тайпара китайски колони яра йола шоай пекински доттагlий плананаш кхоачашъе болабелар.

Индокитае ше агресси яьча хана США-ас 550 эзар бомба чуккесса йохаь. lазаь тlаоттадаь йола Кампучи цул тlехьагlа маоистски «культурни революце» рецептагlа полпотовцаша цlий lоухийташ нах боабаь мохк хилар. Мохка бахача ворхl миллиона болча нахах, кхо миллион кампучийцаш концлагерашка боабир. Столице, масала, дийнависавар ерригаш а 48 лор: 11 эзар студентах дийна висаь 450, 106 эзар юкъерча школай дешархочох — 5 эзар совгlа саг.

Кампучийски халкъ шендаь дlадоаккхачарна кlалхардаьккхиад Кампучи кlалхаръяккхара цаl йолча къамаш фронта хьалхленца гlеттача революционни восстанс. Социалистически Вьетнамо вежарашха деча новкъосталца кампучийски халкъо йохабир шоашта тоама йола геноцида режим, хlаьта хала чойнаш ерзье а доладелар. Халкъа Кампуче правительства вахар вlаштlехьдаккхаран къамин экономика юхаметтаоттаран де дозгlаран дир. Дlайнйнай миллион гектар долча кхашка кхачан культураш. Арахеца йолаьй продукци йохаль хинна юхаметтаоттаньча 40 промышленни предприятеша. Сихха юхаметтаоттаеш латт электростанцеш, машинашкъаш, тlаьш больницаш, школаш.

Иштта хlама хьакхоллаш болх беш латтача хана кампучийски халкъа тlаьттача lазапа керттерча дакъа бехке йолча США - са цун пекински хьашташ доацар дувцаш Кампучен Вьетнамен кулгалхошта духьала кампани йоаржаьй, хlаьта «кампучийцашта моцали lазапи тlалатт» яхаш цу гlулакхах дог лазаш санна lоцад уж. Юхейнса полпотовски бандаш, ший хана США президента Дж. Картера царех аьнар «эттара бlехагlа бола сага бокъо телхераш», хlанз «сопротивление низ», Кампуче «законагlа болча правителаш» аьнна дlахайнбаьб. Цу тайпара хlана французски «Юманите» яхача газето лерхl «Малхбузе ла могаш яц халкъа Кампуче социализма никъ хьалхаьдар, хlаьта Вьетнамо — цунна керда вахар дилара новкъостал деш хилар», яхаш.

Мелла чlоагlа Вашингтонн Пекини Кампуче халкъа lаьдал тоахаде гlерте а, политически байна нах — Пол Пота — Иенг Саре юха дийнбе гlерте а парна могаргдац исторе чаарх юхахкостае. Халкъа республика хьавлаьцай хlанз тхьаь итт гаргга йолча дувен пачхьалкхенаша. Из — тешаме дола бакъдар да Кампучера хувцамаш юхадаргдоацаш хилара, цун оагlува хьалхоацаш теша ме доттагlий хилара.

ЮКЪАРА ХlАМА ДОАЦА «ЮКЪАРА РЫНОК»

Шиш дийнахьа ирландски столица центр го баь латтача чlоагlаленка тара хилар. Укхаза Дублински замке 29—30 ноябре хилар «Юкъарча рынка», официальни Европейски Экономически Сообщество (ЕЭС) оалачун сесси. Замок цунна гоннахьара ерригa улицаш а тlехье нхотабенна латтача салташи полицейскеши го баь яр. Ловлахарча цlеной тховнаш тlа автоматаш бе а йоахкаш бегlар къаьсттача отдела детективаш, хlаьта замка тlагlолла хаддаиза гобоахаш лелар ирландски тlема вертолет.

Цу саг чувала йиш йоацача чlоагlаленна го баь на а ца йоалаш латтар «Юкъарча рынка» нйс мехкара 800 корреспондент. Заседанеи зала наlараш хьевелланар царна. Бакъда, хlаьта а цхьа барт боацаш а вlашдухьаленаш йолаш а чlоагlа аlдаь дублински сессе дакъа лоацаш хинараша дийцар общественностах къайладахьа магазар. Цхьан английски журналиста ма аллара, Дублине хиинар бокъонца йола конфронтаци яр, «Юкъарча рынке» гlолла партнераш юкъара хьашташ долаш ба яхиига доха а деш.

Эттара чlоагlагlа вlашка гlерташ хилар Англии «нйснена» чудоагlа вок мехкаш. Английски премьера М. Тетчера тlаеlla хьадийхар сообщества бюджете Англе дlачутела ахча дикка кlезигделга, хlана аьлча, цунгара ший мехка хьадоагlар мехко дlачутелачул массехазза кlезигагlа доландаь. Дублине яталехья М. Тэтчер ше яхар чаккдаккха гlийтар ФРГ канцлераца Г. Шмидтаца француз президентаца В. Жискар д' Эстенацен переговораш а еш, бакъда мелла чlоагlа оарцагlъаьча а аьттув баланзар цун. Лондоне В. Жискар д' Эстена ма аллара «къахетам мара хlама кхоачаргдац Великобританета».

Лакхерча бoараме дублински вlашагlкхетара ерригача лелиэю бакъдир уж дешаш. «Юкъарча рынка» хlара член «юкъарча» гlулакха вlаьла сагота вацар кига. Из ниттa хlанад аьлча, из да «нйснена» ше мара доаца юкъара дар цар массале а экономически хьал таллар доландаь. Тlехь - тlехьагlа деrlадоагlа ахча дайлуаген хьабе болх боаца нах дукхагlа хулаген. Официальни давеша хьахьоккхачох «собвьючача вахьа» яхар ЕЭС мехкашка 6 миллион сагота кхьчад. Хургдар эттара нийсагlа лаьрхlача а сообщество экономически деrlаяра тешаш 1980 шера ниж процентага кхоачаш лохлургъа, хlаьта торговн дефицит 30 миллиард долларга кхоччаш лакхлургъя.

Цу хьаламна тамаш а яц дублински сессе дакъа лоацаш хинараш беррнгаш а по-шоай гlулакха сагогагlа хинна хилар. Керттерча дакъе цу наькъаца дlачаннах а яьлар сесси. Цхьанкха а лоархlамеча дешa вlаш барта бахканзар «нйснена» чуйоагlача пачхьалкхенийн правительствайн кулгалхой, хlаьта уж къоастадеrа Венеце 1980 шера мае хургйолча сессе дувцаргдолаш тlехьа а даьккхар.

Г. ШИШКИН, (ТАСС).

Дунен халкъашта юкъера хаамаш

САЛЬВАДОР: ПАРГlАТОНГА БОДА ХАЛА НИКЪ

Октябрь бетъабеннача хана эпсарий группо дlаваьккхар 1977 шера июль бетта харжамашта фальсификаци а яь lаьдал бе делла хинна Сальвадора диктатор инарал Карлос Умберто Ромеро.

Переворот еча хана мехкара хьал кхы дlатlехдала йиш йоацаш кхоачаденнадар. Ромеро доал даьча тlехьарча нйс бетта балхазлен боарам 30 процентага кхачабар, хlаьта аха йиш йолча лаьттах 60 процент бахархоех ши процент мара боацача наха бе доаллача юрта бе болх боацаш бар къахьегамхоех ахаш; инфляце боарам шера 100 процентага кхачабар. Ахфеодальни социально - экономически системе хьалашка фашистски диктатура халкъа духьалара политика чакхъяхар бахьан долаш практически США монополеша кийцабар мохк.

Цу тайпара ситуаци эттача, эттара последовательнегlа яр 49 шера, практически ше хьахинча гlоне, къайлагlа лелаш йола Сальвадора Компарти а йолаш дола аьрдехьара низаш хьинаре духьалдаьлар реакцеен из хьаллувцача империалисташтен. lаьдалаша репрессеш сихйора: аьрдехьарча болама кулгалхошта а активисташа а низаш дари царна топниш еттари, диктатора Ромеро пуржагlа лелача геттара аьттехьарча военизированни отрядаша чакхйоахаш хинна террор, — из дики долаш дола хlама хилар мехка массазарча вахаре. Шу доладелча дениз, духхьал официальни даннегlа, 550 саг вийхав Сальвадоре, хlаьта кхаь бетта лоархlам болча чрезвычайни хьал оттадаьча хана, вийнахар шн бlаь совгlа саг.

Ромера диктатура йохаяра гlо дир Никарагуа революци йотъяьнначул тlехьагlа центральноамерикански регноне эттача хьало а. «Никарагуаски революце вlашаби массанахьа а тоалуш я Центральни Америке, — яздора дукха ха йоацаш «Нью-Йорк таймсо». — Аьрдехьар партизанаш а санна цо хьалхьезо профсоюзаши студенташи хувцамаш хьалдацара лелаьу гlулакхаш сихдаре, хlаьта ниттa пу революце кхераль аттехьара тlема режимаш а алийтац цо репрессеш чlоагl ца йича. Газето йоахар, репрессии террори лоаттаешлехьа а Ромера мегадац, аьрдехьарча партизаний организацеи шеррача массай денали деrlаахара» новкъарле с.

Революци хилар кхерал хиннача официальни Вашингтоно къобалдир диктатора одноэкн фигура хувцар. Сальвадорски режим хувцача США малагlа дакъа лаьцад хьахьокх цхьадолча даькъа США пачхьалкхен секретара помощника Вайрона Вейке сентябрь бетта яьча заявлене а. Вейке дери дир, Сальвадоре деш дола политически низаш сом ца далийтара йола шансаш «сихха кlезиедуш» латташ хилара а, хlаьта «восстании коммунизми» ца хилийтара Вашингтон ерригача Центральни Америка политически либерализаци яра гlо де гlерташ хилара а.

Аьрдехьарча низаша кийса кхетадир аргlаларча переворота маlанк чулоацами. Коммунисташа заявлене йир. Ромеро дlаваккхар мерда даьхе хьаярга бодеча бlаьхача новкъа бахьхка алхха цхьа гlа мара бац, хlаьта цунна тlехьа хала дезаш да мехка социально-экономически структуре хьайда дола хувцамаш аьнна. Халкъа вlашагlкхийттача действе прогрессивни фронто белгалдаьккхар, переворота мехка эттара ираrlа йола проблемаш вlалла къоастаь а ца хилар. Ший аргlана Сальвадора къамаш духьален партизански герзашцарча низий командоване кхайкадир, октябрьски событеш США-и хоттkгерча олигархеи керда авантюра хилар.

Из гуш да, кхы деца а, кердача командоване прикзагlа политически гlулакхашта лийцараш хьахецар, репрессивни фашистски организацеш дlаяхар, маьхаш дlахо лакх ца далийтар, алапеш тlатохар, политически эмигранташ мехка юхабоалабар, профсоюзах вlашагlйохкен собранеш ен бокъо алар дlадехкиш демонстрацеш ераштa топаш етташ хиларо.

Ше «демократе лaрда тlе либерализаци яр» оалаш дола хlама а чулоацаш дола массехк прогрессивни гlулакх дарах кердача правительства еча демагогически заявленешта могаргдац lаьдала нерте этта режим реакционни чулоацам болаш хилар къайладахьа.

В. ПАРАМОНОВ. (АПН).

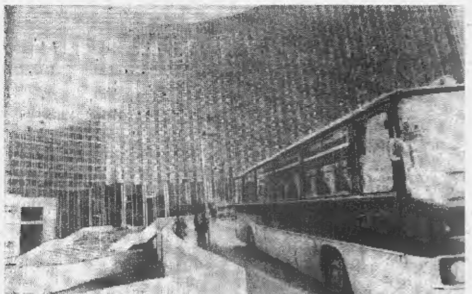

МОСКВА. «Космос» яха 27 этаж йола дунен халкъашта юкъерча классе отель — Олимпиада-80 накъадолхаш столице хьалъеш йола керда гІишло. Укхаза дикача хьалашка ваха йиш я 3500 сага.

Кердача гостиница цІенош хьацдеъд Москве хоагІа ярех йолча цхьац моттиге — ВДНХ керттера коанаІараш йолча юке. Гаьна йоаццаш я метро станци, Останкински телецентр.

Гостинице шин саган цхьан саган лаьрхІа номераш, номераш-люксаш, бараш, ресторанаш, бассейнаш, саунаш, кегельбан я. Отеля здане чура аравала ца везаш хьаьший торо хургья телефонаца СССР моллагІча городаца а дукхача довзол дехьарча городаца а къамаьл де, эрсий сувенираш эца, ший вахара йоккха событи езье...

Эттара хьалхара хьаьший дІачухайшаб «Космосе». Нах чІоагІа раьза ба. Олимпийцаш тІаэпаргба безамерча даьша.

СУРТА ТІА: «Космос» яхача кердача гостиницана йіе.

В. СОЗИНОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ЭСКАРЕ ГІУЛАКХ ДЕШ БА ВАЙ МЕХКАХОЙ

БАРКАЛ ХИЛДА

Аллан Калера школа чакх ма яьккхинге а, дукха уйла а ца еш Ермоловска ДОК-е балха вахар Манкиев Хьадид. Дукха ха яьалехьа хьинаре къахьегаш хиларца белгалваьлар из цига. Цхьабакъда, дукха ца гоеш езаеннача коллективах къаста эгІзар Манкиева — тІакхаьчар Дай-мехко Советски Эскарца дувзаденна тІадожадеш дола бехктокхаме гІулакх кхоачашде деза ха.

Духхьашха дехь дикача гІулакхашца дІавайзар эІамига саг укхаза а. Дукха ха ялалехьа укхашна елар бІун а политически а вийчох отличник яха сий дола цІи.

Манкиев Хьадид дика салте, эхь-эздел, шийна тІадилла моллагІа гІулакх тІехдика кхоачашдергдола эІамига саг хилга гучадоаккх укх деношка цо гІулакх деш йолча частерча командоване Хьадида даьген наьнаген дайтача кехьмос.

— Хьамсара Хьабибула, Серижа! — язду цар. — БІухой часта командоване, партийни, комсомольски организацешна хозахеташ хоам бу шута, Дай-мехко хьалхашка оттадаь гІулакх тІехдика кхоачашдеш, тІема говзал, техника, эскархочун декхар кхоачашдеш, масал гойташ хьавоагІа шун воІ Хьадид: тІема а политически а вийчон отличник хиларах тарра, новкъосташта бІухошта везаш, эхь-эздел долаш ва из.

Дукха ха йоаццаш хиннача тактически ученешка масал гойтарца цунна командоване баркал кхайкадаьд.

Шоай воІ Дай-мохк безаш, партена, халкъа мутІахьа волаш, эздий сайа долаш хьалкхеварах оаха дет тІара дІайха моарашал дайт шута!..»

— ХІара советски саг санна шийн декхар цІена кхоачашде декхарийла ва тха воІ а, — аьлар Хьадида дас Хабибулас. — Сона хозахет сай воІа командираш раьза болаш, шийна Даьхено тІадожадаь гІулакх дика кхоачашдеш.

Я. ЦУЕВ.

Челябински сахьаташ деча заводе хьалъяь яьнай сборочни цехаш чуйола керда корпус.

СУРТА ТІА: № 10 йолча цеха сборщица Г. П. Калина электрически батарейкашца болх беш дола «Молния» яха сахьаташ нийсденш йоах.

Б. КЛИПИННИЦЕРА сурт.
ТАСС фотохроника.

ГРОЗНЕНСКИ АЭРОПОРТО КЕРДА РЕЙСАШ ХЬАЕЛЛ

1980 шера 1 январе Грозненски аэропорто хьаеда ТУ-134 яхача самолета керда рейсаш — МИНЕРАЛЬНИ ВОДЫ, ЛЬВОВ, КИШИНЕВ.

ТУ-154 яхача самолетаца тІера Іовосса ца ведеш ваха йиш я городашка: МОСКВЕ, ДУШАНБЕ, [illegible]

Ца кхетар хетта йиш я укх адресагІа: Грозный, аэрофлота агентство, ул. Полежаева, 32, телефон 2-75-46.

Аэрофлота кассаш: гор. Назрань — автостанце, гор. Малгобеке — автостанце, Орджоникидзевская станице — гостинице, Наурская станице — аэропорте, Надтеречни станице — аэропорте, гор. Гудермесе — машинаьхьа кассе, трансагентство, Грозный, Ленина улица, 100, тел. 3-63-87.

ХЬАМСАРА ЭЦАРХОИ!

«Промтовары» яхача Грозненски розничи торгови объединение кхьех яа комиссионни тикашка: центральни рынкерча № 48 йолча, Николаева-Терешковий цІерагІча улицагІа, № 59 йолча, 2-гІа микрорайоне, Кирова цІерагІча проспектагІа № 78 йолча.

Тикаша хоиисе дІачу а шию йохка а йохк хІамаш: радион музыкальни товараш, телевизораш, мебель, холодильникаш, бераькъаш дутта машенаш, пхьегІаш, галантерейни, швейни, трикотажни товараш, бехк, кога гІирс.

Дукла тха тикашка!

«Промтовары» яха объединени.

ВЕДЗИЖЕВ Ахьмад

ЕЛАКЪАЖАР

(ДІахододар. Доладур 1 декабре араяьннача номер тІа).

Ше новкъа валале вІаьхха кизга чу хьежар Сардал. Из-м ера массаза воал в деш дар цун, цудухьа тамаш янзар Манкас цунах хІанз е. Тхьаь итт шу гаргга цунна хаьш маьра нийса дар в цун гІалат дар в дика дайзадар цунна. Ия дика ца йовзийчо, кхыметтел Сардала ше а, геттара кІаьда саг, дагахьа цхьанкха хІама доаца саг лоархІар цунах. Бакъда, мара деррига гІулакхашта цунна шийна доацар ца ховча тайпара довл деш хилнар из яр.

Массаза сенна городе лоляш дукха нах бовцаш сенна хетадалар Сардала. Из хилта долаш раьза вар из. Вовзаш саг кхийттача оапаш бувца ховрг ца хиларах-м дацар цун из, хІаьта а дезаш децар па эшача нахах бІаргкхетилта.

Цу ханна шийга кхайкаш хилар цунна. Оаз шийна йовзаш хиларах шек вацар из, бакъда, хьаний дагадаьзар. Шийга кхайнилга ца ховаш сенна духьал боагІача йола юкъе дІа а мийна дІаваха дагахь хилар Сардал. ЦІаькха шийга кхайкаро лергишІака боаттІабеш санна хетийтар Сардала. Ер дІахьежача Чона тІаьна гаьна воццаш уаченкаш юххе латтар Іаббас. Дошо туме шийна корадича санна хьежавар из юртахо вайна раьза волаш.

«Эттара ца эшача сох кхийтта хьай шаккхе бІарг бовлба хьа! — дагахь сердар цунна Сардал. — Багара мотт хадалба хьа! — Дале а ше миша вода ца хоаш Іаббаса тІаваха йиш хоадабир цо.

— Лерга онда эийрзаь мотт сона хьо, — цкъа хьалха беташ а бай, ди дика дийцар Іаббаса. — Ди дика хилда хьа!

Ше хьош бола нах эІамнгача саго кхетабича санна корзагІвьвннавар Сардал, ше арадаьккха гІулакх Іаббаса ховчул юхха гІолла додаги Тийркала а мийкха лергвар из.

— Дукха вахалва!.. Хьо мишта кхаьчав укхааз? — шийна хьалха дагаденнар хаьттар цо.

Іаббас везаш а, е цунах бакъа а вацар Сардал, дале а, юхе вахаш ловлахо хиларах тарра, дагахьа фуннагІа дале а гучахьа во ца лаьрхІаде валацар из.

— Со Къоаски воалаваш венавр... Совещане... Хьо хІана венав Буро тІа? — шийн аргІакна хьаттар Іаббаса.

Доллача хІамал чІоагІагІа Сардал кхийрар дар из хаттар, вешта цу сахьате бувца оапаш корабир цунна, дІахевар тоштарг а волаш.

— Укхазарча цхьан шерсаьнага ахча доллар са... Из хьалой хьажа венав-кх.

Цу дешах шек хила йиш йолаш вацар Іаббас. Цунна ховра Сардала дукхха жа дехнагІа, цо уж хІана дохи в ховра цунна.

— Дулх дехна ахча хургда хьа из?... Дукха дехкадий Іа жа? — вІалла дага доацар хьаттар Іаббаса.

БІаргашта бовд техача санна хетаделар Сардала сов эгІазваха. Ше жа а кхьдола хьайбаш а дохналген, уж хІана дохни наха кІезигагІа ме хов гІойле хеташ вар из. ЦаІ—инь моттиг яр юрта ниттa хьайбаш ца дохкийташ соцадаь. Бахьан оалаш дадар, бакъда, массевахьа дувцаш дар цхьанна сага ший довлахьа хІама хургдиц, деррита а моллоза юкъа хургда яхаш.

— Жа-м дош дацар, — халла сатехар цо Іаббасаге гІожа йист ца хулаш. Цунца кІаьда-мерза дувцар гІойле хийтар. Нучар марасце а дийнахьа а бус а юрта Совета председателаца ма вий из. — Дохка а доаде а мара сенна оаш уж жа... Къоасам сенна венав тахан городе?... Мукъа ди, дезы дя дац вайна, — кхычакха дерзадир Сардала къамаьл.

— Берригача председателий совещани я тахан. Колхозаш нІашагІтохара гІулакха. Партачейка секретарь в ва тхоца. — Сардала ца меттача тайпара цхьанкха Іоттар йоацаш дора хІанз Іаббаса къамаьл. Бакъда, пхеза, иттази еча Іоттаро кІезигагІа хало ерга цунна хІанз Іаббаса баьча ховмал. «Кlеж йоахача тІакхаьчал гІулакх, — дагадехар цунна. — Сакъерда ха йолаш дац ер-м».

— Хила мег, хила мег, — аьлар Сардала кхы цхьакка хІама шийна дагадоацаш сенна. — Со та йиш йолаш вац, согара хІама эший хьона?

— Баркал, хІамма эшац... Уж боьннача гІолла хьо юхавоагІе укх тачанкаца аз цІа-м вугаргва хьо, — тачанкана улга тІа кулг техир Іаббаса.

— ГІулакх чакхдоале воагІаргва со... Мирша Іалва!...

Іаббаса ши бІорг шийна букъах къулаш санна хетар Сардала таьна ваьча в. Кхы са а ца толаденна юхехьежар из, вешта Іаббас-м вІалла ер шийна вайна в воацаш санна говраша хьалхашкара йол нотаьшца пийсьеш воаллар.

Іаббас бІаргавовро в цунна хинначa къамаьло а догдаьккхар цун массанех а. Цхьарчоа массехк денна цун мара ше уйла ца яь кхелсаг йолча гІолга дита дагадехар, бакъда, дета я доацаш Іаьржача бийсанна седкъий санна доагаш хинва бІаргаш, шийна а баьлта тІа даьхка кІоагалгаш духьал эттар Сардала. «Сийна цІи нийла укх дунепах! — кулг лостадир цо. — Иллако йолча хозача кхалсага цкъа мархІа а хаьрча эалар тол е бала хьсагачул».

Чона тІаьна тІехьаьннача тІехьагІа ши кхаргал а, кхо ивартал а Тийрка гаьна ваьнавар из. Дувцарах укхаза гаьна йоаццаш хила езар ваха веза фусам. Дукхал йоагІа къаьно кхалсаг соцайир цо.

— Бехк ма биллалаьь, — шийна ца ховча эрсий меттаца безаме хила а гІертаю шийгара каьхат дІахьекхар Сардала, — е адрес дувцаргадарий Іа сона.

БІаргашта гарга а дикхьа кхалсаг каьхатега хьожаш йолча хана бІарг тІера ца боаккхаш цунна бага хьежар Сардал. Цо оалар ше харцахьа кхетадар, е вІалла ца кхетадар кхерар из.

— Укхаза гаьна яц, — аьлар кхалсага каьхат укханга юха а кховдадеш. — Цигга гІолла ЮчувахаЧа аьрда оагІорахьа кхоалагІа да, е дитьлагІа да хац цІеноа да ззьова... Баьццара бос бола цІа да. Из доацар шоаза вІашгІара дань цІа дац хьона шица.

— Баркал!... Доккха баркал! — ваьнха тІа кулг диллар Сардала. — Дала раьза хилва хьона! — шийга дага в доацаш тІатехар цо.

УлицагІа чуверзаше дийзар цунна шийна хьийха шІе цІош.

Ше водача ихаьча къу сенна дага а доацаш кхеравелар Сардал цІеноа дайча. Цепваьлар из цІаьхха цІе кхераваларех. Новкъа ваьлча дена а дета гІадкагаш доаташ санла тоам бора цунна кхалсагах кхетарех шийна хургбола тоам дагабехача. ХІанзалца ишттача моттиге нийсваьнза вар из, цудухьа кхалсаганара гІулакх дІа чишта доладе деза хацар.

Коа ловзаш массехк кІаьнк воаллар. Ца воьла саг коа ваьлча кІаьхха шоаш еш йола тІараш а совнийта Сардалгахьа хьахьежар бераш. Коа кхы саг вацар.

— Хьавел укхаза, — кІаьнк лостефир цо шийна воккхагІа хийттача кІаьнкага.

Шийга дукха хьежийтанзар воккхо, веддо тІа а вена кІалкара хьал а хьёмаш Сардала хьалхавена дІаэттар кІаьнк.

— Фу дезар хьона вотте? — кхы бІарг бужабир кІаьнна.

— Дукха вахалва хьо! — кертах кулг а хьекха кІаьнк хьаьстар Сардала. — ВоркІлагІа наьрковий мичахьа я укх цІеношка. — дагахь хозра цунна ший ваха веза фусам.

Кхоссайенна Сардала тІехьашка ваьлар кІаьнк.

— Из подъезд гой хьона, — пІелг дІахьекхар кІаьнка. — ШоллагІча этажа тІа ваьлча аьтта оагІорахьа я хьона.. НаІарах Іаьржа хІама техар.

— КІант, ва кІант! — хоа ставир из Сардала. — Хьай даьна дукха вахалва хьо! — юха в кертах куг хьесттар цо цунна.

Тхьовра вар чу деса кхервалар хІанз а дІадаланза долаш санна хетар Сардала. Подъездал чухьаьнхьа ваьлна массехкаэзо ду дир цо. ТІанкха кхеравалар эккхале воаллаш санна шаккхе кулг юнъах хьерчача кхьлача шалта эІа диллар «Даьль хьа нарара хІамаш ма дий ераш. — дагахь даьлага кхайкар из, — дунеах а Іаьхарта а тІехьале йоацаш чекхдаккхалахь са аз доладаь гІулакх». Цу дешаша ше кІеззига паргІата ваькхача санна хетаделар цунна.

Шийина эшача наІарго кхаьчачи хьалкхе веланъажар эттар Сардала юхьа тІа. Цхьанкха хІама дацар цунна дага укх сахьата, укх минита шийна духьал оттаргйола кхалсаг йоацар.

НаІарах шорта хІама техар ьо. Саг йист хиларга, е ний хьаеллорга хьежаш цхьа юкъ лыюккхар. Цхьанкха Іалад лацар чура хьахозаш. ТІанкха чІоагІагІа хІама техар Сардала. Цхьа юкъ вьяннача гІолла наІара чІега боаккхаш ду тагаш хезар. «Ше цхьаь йолаадаь цІега теха наІара, — дагадехар Сардала. — Се воагІаргва аьнна таханар де а миче коададаьдар аз цунта».

Бакъда, иІ хьайнйлачa шийна дийначо деп а вкагІ а ваьккхар Сардал. Мотт дІа лоцаьбеннавчул башха йист а ца хулалуш висар. Лаккхача дегІара саг вар цунна хьалханна хьаьттар. Юкъага дена дегІ дерзаш дар цун. Неда чура сийна кунах хьаухаш химна тьаракъа хьаж шийна бага ухаш санна хетаделар укханна. Лоха Сардал а вацар, бакъда, воккх укханна ловлера ІотІахьежар.

— ТІаьккха... фу эшар хьона? — цІемхаро йист хилар фусамда. Хетаргахьа наІарах ваьккха хила везар из. ТІаьхха мешна а хилча кхы фу эш раьза ца хила, эгІазваха.

— Бехк ма биллалахь, Ма... Маша хьашт долаш венавар со... Из эш сона, — халла тІатехар цо.

Когашкара дена кертага кхаччалца бІарахьежарца Сардал вистар фусамдас. Цун бІарахьажарца шийх ца вашагта а, ше ца везалга а ходелар Сардала.

— Маша еза ях Іа?... — кхотавала санна Сардала тарса вера из. Кхы хІама-м эшацар хьона, къаенна бож, алал, кхы мала эшар хьона.

Сиха болх бора Сардала керто. Цкъа вала дагадехар цунна, тІаккха беттаро шалта кхиха уйла хилар. Цо шийна нитьа бий техача ше когаш тІа уралоеттадургиоцилга кхетадора цо. Бакъда, цо шийна еттаргъя, е ше цунна еттаргья кхалга дацар къувлаш хиннар. Укхаза латалгатохалга е хинна нах оаргагІбьалча, ше укхаза сенна венав ала йиш ца хилар дар цо керттера лаьрхІар.

— Со вода, — дІаверза дагахьа тьайра Сардал, бакъда, моарлагІо мо чІоагІа цун кочматаш бе дехкар воакхо.

— ГІоргвац Іайка дена гІулакх хьа па дувцаш-м, — лакхе цо хьалъувладеча кочматаша садиккар Сардала.— Алал, мала я из. Маша? Са сесаг Маша яц. Нина я!... Хьо Маша йолча венавац, кхыча гІулакха венав, — цо айбрь латта ваьша пхьара чоя сапне бола бий тІакхетарга тьежар Сардал.

УвІадеча кочматаша садикъадар. Вела везалга ше тийша ваьннавчул тІехьагІа дагаехар цунна кхеравалларах йилъенна хинна шийна кьерча шалта.

Хьалха беттара шалта вьлар, е шийна бий кхийтар Сардала кхетадаьвзар. Корта чухьаьнахьа в когаш арахьа о болаш йийла латтача наІара сангІа тІа уллар из хьакхийтача. Когашта гаьна йоаццаш уллача шалтах бІаргкхийтар цун. Фуннагала аь в шалте карайоагІалга хоарра цунна. Иштта вара шийна бий техар эшаьс цхьанкха бохьан гуш вацар из. Шийна ца меттача тайпара сиха кхоссаделар Сардал уллачара. Фусамдаьна бІарг тІера а ца боаккхаш сиха шалта хьайийтар цо. Шалта йе йоалла пхьарс а дІа а бахийта шийна техача тІаволлаэелар из.

— Э-э, иштта мегаргдац,— аьлла шек а ца воалаш йист хилар воккх. — Іоккхокса, шалта, ца кхоссе из дегІаца мел йоло тІехк кагьергья хьа!

Пхьарс тІехьашка а бахийта шалта Іотта кийчвала кхийра Сардал. кхы дІахо хІама де кхеттар. Фусамдаьна кара баха яхьарс наабича сенна лазар ходелар цунна. Юха а бера Іеежача шалта тата хезар. Пхьарс дІа а хийца фоартангара хьалаьнца тоІІаваь лохача гІанда тІа Іоховвир из еттош воачо. Цхьан кулаца аьттехьа а аьрдехьа о батах хІама техар. Цул тІехьагІа саббаре хьа а нийна шалта кагийр цо. пунах хинна доакъой Сардала когашна Іоккхайсар.

— Иштта дика хургда, аьлар цо мисара хьальякха гІаьле а сесаш. — ТІехьагІа шалтаца бегаш бе дагадоххаргдац хьоне. Батах кулг тІехтар Сардала. Боод дийста бий массел тІадевадар. Цхьа бІарг а гоаньбе еттаро къайлабихьобар.

Дага а доацаш цІаьхха кийлхар Сардал. Цхьанкха дича а сатохалиэзар цунга. шийна а нузгапа корта хьал а лаьца велхар из.

(ДІахододар хургда).

Мукъа мел йола ха — музыкана

Кхуэш йоагІа тІехье музыкана тІаерзаяра дукха нахьер Грознерча № 6 йолча берий музыкальни школа хьехархоша. Укхаза Іомабу фортепьяно, баян, аккордеон, чІондарг, кларнет, кхыйола инструменташ лекха. Школе йолча дийнахьарчен сайрийнарчен отделене дешаш ва 265 кІаьнки йиІиги. хІаьти ни Іойллача 23 шу гарггача хана цига дийша ваьнна 400 хиллал саг.

Царех дукхахабараша шоай профессе яьпц музыках, иштта вахаре цунах кертера гІулакх ца хила мег хІанэ дешаш берий а. Дале а, музыко цар юкъарча культура боарам лакхбу, цар вахар дизалагІа, гІозагІа ду. Иштта доархІ из шоай школацара бувгам ца хоадабену хьабоагІача ГаьпарЧа Малхбоалел Эароходства штурман волча Пудовкин Витале, Советски Эскаре гІулакх деш волча Бормотов Вячеслава, Ухта яхача городе вахача инженера Быков Вячеслава, дукхача кхыбараша.

Атта дац цхьатарра юкъерча а музыкальни а школашка деша. Цхьабакъда, бо кхача безамка фортепьяно лекха Іомалу йиІижарий ЛеймосагІар Фатимат, Фаял, Муртазалиева Роза, Янгульбоева Лиза, Орехова Зоя, Хамхоева Тома, йижарий Ахильгова Іар Томат Таля, дукха кхыбараш.

Школе кІашагІа а елла болх беш я «Къонача музыканта клуб». Цун доакъошкой каст-каста хул шоай Октябрьска района предприятешка, школашка концерташ уаттадеш. Цига хьехархоша, дешархоша дувц дІи хезача композиторий вахарах, кхолламах лаьца, дІалокх цар произведенеш. Динача музыко паьха самаргІатдоах, царна лоІам бу. Цудухьа береша раьза болаш шоай мукъа йола ха дІалу музыканера шоай доттагІал чІоагІдара.

М. ГАДАЕВ,
хьехархо.

Спорта хоамаш

ВОЛЕЙБОЛ. Нохч-ГІалгІайчен юрта районий волейболисташ бар республика хьалхара моттиг яккхара город Гудермесе «Урожай» ДСО республиканска Совета чакхьальхача спортана яхьашка къовсабенна. Цу яхье дакъа лоацаш хиннача пийтта командана юкъе хьалхара моттиг Серноводски юртбоахама техникумо студенташа яьккхар шоллагІча моттиге дІанийсбелар Ножай-Юрта района волейболисташ, хІаьта кхоалагІа моттиг — Урус-Мартанерча спортсменашка кхаьчар.

ШТАНГА. Вай республикерча юрта районий штангисташ бар Нохч-ГІалгІай АССР чемпионата цІераш яхара Серноводски станице хиннача турнире яхье баьйна. Командашта юкъе хьалхара моттиг серноводшашa яьккхар. шоллагІеи кхоалагІеи моттигаш Советски Гудермесски районий спортсменашa яьхар.

Цу яхьашка дика толам баьккхар Горячеводскерча штангиста Сакаев Хаважа. Цун вІаштІехьдаьлар укхаза СССР спорта мастера норматие кхоачашъе.

БОКС. РСФСР Центральни Совета хьалхе яккхара город Оренбурге хиннача первенстве дакъа лоацаш бар Нохч-ГІалгІайчен «Урожай» яхача ДСО вокалаш. Цу яхьашка чемпиона цІи яьккхар вай мехкахочо Вагапов Іалус.

А. БЕК.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

4 декабрь
I ПРОГРАММА

8.00 — «Хан».
8.40 — Іуйранара гимнастика.
9.05 — Мультфильмий программа.
9.35 — «Лаьтта мехкар хана» яха художественни фильм.
10.50 — «Тхо хьеца да, комсомол» яха фильм-концерт. Ниcтедаьнча — кердадараш.
14.30 — Кердадараш.
14.50 — «Хьа хьекъерам, хьа сийле ду». Кинопрограмма. «Везара деррига бераш», «Ранга Азмачева».
15.45 — «Хьамсара Іалам».
16.15 — Историе оагІонаш. 75 эзарийча болама моаттахь атт шу дизарга.
17.00 — Шуберт. ПхоалагІа симфони.
17.30 — Спортивни гимнастикай йолча дунен чемпионатага.
18.00 — «Оала БАМ хьалъья».
18.30 — «Стихаш — бераштa».
18.45 — «Тахан дунен тІа».
19.00 — «Ішмая вахар».
19.30 — Эфиопски фольклорни ансамбле выступлени.
19.55 — «Камертон» яхача телевизиони художественни фильма премьера. Хьалхара сери.
21.00 — «Хан».
21.35 — Ираклий Андроников. Литературни концерт. Перерыве — «Тахан дунен тІа» яха информационни выпуск.

II ПРОГРАММА

8.00 — Передачай программа.
8.10 — «Дай-новкъа, моаш!».
8.40 — Географи. 5-гІа класс. Лоамаш.
9.10 — Юханьянначa хама искусство. Хьалхара передача.
10.10 — Французски мотт.
10.40 — Обществоведени. 10-гІа класс. ХІинзарча империализма керттера белгалоннаш.
11.10 — Профтехучилищей дешархошта а подготовительни отделений ладугІархошта а. Эрсий мотт.
Студенташта - заочникашта.
12.10 — Лаккхера математика. 3-гІа курс.
13.25 — Философи. Материалистически диалектика керттера законаш а категореш а. ЯььлагІа передача.
14.45 — Эарди—лора. Алкоголизма хала вахар яхача моадахапа харбагІар.
15.15 — Станиславски вахарен творчестван оагІонаш.
16.15 — «Іома ну». Іилмаш-популярни фильм. Эарам — хьедархочунна.
16.30 — Хими. 10-гІа класс. Менделеева предлуатаща а перек йабда эзар а.
17.00 — В. Маяковски. «Владимир Ильич Ленин» яха поэма. 10-гІа класс.
17.35 — «№ 21-гІа» йола депо» яха документальни фильм.
17.55 — «Увтцієно» (гІалгІай меттала).
18.25 — «Нохч-ГІалгІайчу гІоала».
18.45 — «Дунен халкъашта юкъера обозрени» (нохчий меттала).
19.00 — Хоккейна йола СССР чемпионат. СКА (Ленинград) — ЦСКА Ленинградера трансляци. Перерыве — «Бийса доьхьала хийла шун, бераш!»
21.00 — Документальни программа.
21.40 — «Нана» яха художественни фильм.

5 декабрь.
I ПРОГРАММА

8.00 — «Хан».
8.40 — Іуйранара гимнастика.
9.05 — Кагирхой творчество.
9.40 — «Камертон» яха телевизиони художественни фильм. Хьалхара сери.
10.45 — «Кинопиккъбара клуб». Нистевьяча — кердадараш.
14.30 — Кердадараш.
14.50 — Телевизиони документальни фильмай программа.
15.40 — «Звездочет» яха телевизиони журнал.
16.25 — Эрсий къамаьл.
16.55 — Города Ганновера хора концерт (ФРГ).
17.30 — «Шоаш дола моттиг хьейолийта, дурманчаш!»
18.00 — «Юртара кооперани».
18.30 — Сампкъама поэзи.
18.45 — «Тахан дунен тІа».
19.00 — Алкоголизмо деча зуламах долчо документальни фильмай программа.
19.30 — ДІалекх Тихонове (баян).
19.50 — «Камертон» яхача телевизиони художественни фильма премьера. ШоллагІа сери.
21.00 — «Хан».
21.35 — Советски ашарий СиберагІарча фестиваль Центральни телевиденеи Еррасоюзни радион йоккха симфонически оркестр. Перерыве — «Тахан дунен тІа» яха информационни выпуск.

II ПРОГРАММА

8.00 — Передачай программа.
8.10 — «Шахматни школа».
8.40 — Истори. 4-гІа класс. Хьалхара эрсий революци.
9.10 — Смелякова поэзи.
10.10 — Немецки мотт.
10.40 — Истори. 9-гІа класс. Москва декабрьски гозлаца гІотттар.
11.10 — Профтехучилищей дешархошта. Юкъара биологи.
Студенташта - заочникашта.
12.10 — Хими. 1-гІа курс.
13.25 — Политически экономи.
14.10 — Подготовительни отделений ладугІархошта. Физика.
14.45 — Іилман-популярни кино эарди.
15.35 — Ленински моттигашка гІолла.
Эарам — хьехархочоа.
16.35 — Истори. 4-гІа класс.
17.05 — Зоологи. 7-гІа класс.
17.35 — «Кинопиккъбара аьмипах».
17.55 — «Хьайбаш леладераш эзамен луш ба». Юртабоахама обозрени.
18.10 — «Нохч-ГІалгІайчу гІоала».
18.30 — Концерт.
19.00 — Хоккейна йола СССР чемпионат. «Химик» — «Динамо» (Москва). Воскресенскера трансляци. Перерыве — «Бийса доьхьала хийла шун, бераш».
21.00 — Туркменски телевизионни радио лора концерт. Художественни хьуралхо а керттера дирижер а Мухамов Довлет.
21.40 — Доазал дехьарча фильмай экран. Квартираш хуацараш» яха телевизиони художественни фильм. ЧССР).

РАДИО

6.40 — «Юртара Іуйре» (эрсий меттала).
7.15 — «Грозненски рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
7.22 — «Сердало» газета обзор.
7.30 — Боахама механизм организаци тоадир (эрсий меттала).
8.25 — Хоамаш.
8.35 — Ашараш.
8.45 — «Саг коллективе». Беседа (нохчий меттала).
9.15 — «Тхога язду» яха радиовыпуск.
9.30 — «Къона вай замана», (гІалгІай меттала).
18.00 — Передачай программа. Хоаттамах йола хоам (эрсий меттала).
18.05 — «Берий хьакъехьа боакхтийбарашта». «Шой хиннахьа лоргйо корта боабу маларош челарах». Беседа (эрсий меттала).
18.15 — Эффективностах дикалах тІехьа. Сиха а дика а гІишлошъяльяр (нохчий меттала).

Хоттам

Тахан республике гІоллен Грознен хувцалуш моркаш а йолаш, йоачаш а йоацаш, малхбузехьара секунде 0—5 чІоагІа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 5 — 10, Грозне 8—10 градус йІовхал йолаш хилен тарлу.

Кхоана хувцалуш моркаш а йолаш, йоачаш а йоацаш, тайп-тайпарча оагІонашкахьара секунде 3 — 7 метр чІоагІа мух а хьекхаш хилен фегара температура бийсана —1 +4, дийнахьа +6 +11 градус йолаш хилен тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске ул. 92. Телефонаш: редактора — 9-24-08; редактора заместителя — 9-24-03; бехктокхама секретара — 9-24-00; отделий: партийни вахара — 9-24-04; промышленностей транспортей — 9-24-01; юрта боахама — 9-24-06; культура — 9-24-05; кехьий — 9-24-07; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора 9-24-08; заместителя редактора — 9-24-03; ответственного секретаря — 9-24-00; отделов: партийной жизни — 9-24-04; промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-06; культуры — 9-24-05; писем — 9-24-07; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинарей, ерей, шоаттей деношка

Ф03308.

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92.

Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92.

Заказ № 7013.